

Beleids- en begrotingstoelichting

ONROEREND ERFGOED

Begrotingsuitvoering 2023

Matthias Diependaele

Vlaams minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed

I. INHOUDSOPGAVE	
II. INLEIDING DOOR DE MINISTER	4
III. SAMENVATTING	4
IV. TRANSVERSALE, HORIZONTALE EN OVERKOEPELENDE STRATEGISCHE DOELSTELLINGEN	5
1. Transversale, horizontale doelstellingen	6
2. Overkoepelende strategische doelstellingen	6
V. BELEIDSVELD: ONROEREND ERFGOED	6
1. ISE THEMA-OVERSCHRIJDEND INSTRUMENTARIUM ONROEREND ERFGOED	6
1.1. Strategische doelstellingen	6
SD: 'DE VOLGENDE GENERATIES BESCHIKKEN OVER EEN ONDERBOUWDE STAALKAART VAN ONROEREND ERFGOED'	6
1.2. Operationele doelstellingen	6
OD: 'ERFGOEDWAARDEN ZIJN ZO VERANKERD DAT ZE OOK IN DE TOEKOMST RELEVANT BLIJVEN'	6
OD: 'HET BESCHERMDE BESTAND IS EEN DYNAMISCHE SELECTIE VAN DE ESSENTIËLE EN REPRESENTATIEVE GETUIGEN VAN HET LEVEN IN VLAANDEREN'	7
1.3. Budgettair kader voor het begrotingsjaar	8
1.3.1. Departement en IVA's zonder rechtspersoonlijkheid (excl. DAB's)	9
2. ISE PARTNERSCHAPPEN ONROERENDERERFGOEDZORG	13
2.1. Strategische doelstellingen	14
SD: 'IEDEREEN KOESTERT HET ONROEREND ERFGOED ALS EEN EVIDENT EN INTEGRAAL DEEL VAN ONZE LEEFOMGEVING, CULTUUR, IDENTITEIT EN NATIE'	14
2.2. Operationele doelstellingen	14
OD: 'DE ZORG VOOR HET ONROEREND ERFGOED IS HET RESULTAAT VAN ACTIEVE SAMENWERKING'	14
OD: 'HET ONROEREND ERFGOED DRAAGT BIJ AAN EEN KWALITEITSVOLLE LEEFOMGEVING'	17
2.3. Budgettair kader voor het begrotingsjaar	17
2.3.1. Departement en IVA's zonder rechtspersoonlijkheid (excl. DAB's)	18
3. ISE KWALITEIT ONROERENDERERFGOEDZORG	22
3.1. Strategische doelstellingen	22
SD: 'DE ZORG VOOR HET ONROEREND ERFGOED IS ZICHTBAAR, TOEKOMSTGERICHT EN DUURZAAM'	22
3.2. Operationele doelstellingen	22
OD: 'ONROERENDERGOEDZORG STAAT VOOR DUURZAME OPLOSSINGEN'	22

OD: 'FINANCIËLE ONDERSTEUNING IS GEDIVERSIFIEERD EN GAAT UIT VAN EEN WEDERZIJDIG HAALBAAR ENGAGEMENT'	26
3.3. Budgettair kader voor het begrotingsjaar	28
3.3.1. Departement en IVA's zonder rechtspersoonlijkheid (excl. DAB's)	28
VI. APPARAATSKREDIETEN EN BEGROTINGSPROGRAMMA'S ZONDER BELEIDSVELD	34
1. Apparaatskredieten	34
2. Begrotingsprogramma's zonder beleidsveld	39
VII. LIJST MET AFKORTINGEN	39
VIII. BIJLAGE 'OVERZICHT BELEIDS- EN REGELGEVINGSINITIATIEVEN'	40
IX. BIJLAGE 'OVERZICHT VAN DE RESOLUTIES EN MOTIES VAN HET VLAAMS PARLEMENT'	40
X. BIJLAGE 'OVERZICHT VAN DE AANBEVELINGEN VAN HET REKENHOF'	40
XI. BIJLAGE 'OVERZICHT VAN DE ARRESTEN VAN HET GRONDWETTELIJK HOF EN VAN HET HOF VAN JUSTITIE'	40

II. INLEIDING DOOR DE MINISTER

Het einde van de legislatuur nadert. 2023 was het laatste volledige jaar van mijn beleidsperiode. Veel beleidsinitiatieven zitten in afrondingsfase, werden in 2023 geconsolideerd of zijn aan het land. De inspanningen van de voorbije jaren werpen hun vruchten af. Lokaal onroerendergoedbeleid, de erkenning van Vlaamse erfgoednetwerken, transversale landschapszorg, de evaluatie van het beschermde bestand, de toekomst van parochiekerken en het energieadvies onroerend erfgoed maken de ambities waar.

In 2023 kon ik voor bijna 118 miljoen euro aan reguliere middelen, relance middelen en éénmalige bijkomende middelen inzetten om premies te verlenen en zo bij te dragen aan het kwaliteitsvol beheer van het erfgoed. De wachtlijst is het voorbije jaar verder afgenomen en bedraagt nog maar 161 miljoen euro. Bovendien kon ik 19 bijkomende dossiers wegwerken met 14 miljoen euro middelen uit een eenmalige provisie, gericht op energiezuinige maatregelen, wat toch één van de belangrijkste maatschappelijke uitdagingen is. Los van de wachtlijst konden alle nieuwe aanvragen voor premies volgens het vernieuwde premiestelsel gehonoreerd worden.

Ook de actoren uit de onroerendergoedsector konden rekenen op een aanzienlijke financiële ondersteuning ter waarde van 9,5 miljoen euro VAK. Op die manier helpen we onze partners om onroerendergoedzorg breed te laten dragen.

III. SAMENVATTING

In 2023 zette het onroerendergoedbeleid belangrijke stappen vooruit. Ik uitte aan het begin van de legislatuur de ambitie om antwoorden te bieden op verschillende maatschappelijke uitdagingen en enkele specifieke uitdagingen voor de erfgoedsector. Het voorbije jaar werden verschillende van deze initiatieven geconsolideerd:

- Ik hertekende het beleid inzake het energiezuiniger maken van erfgoed naar een stimulerend, sensibiliserend en ondersteunend beleid en lanceerde hiervoor een volledig pakket aan instrumenten: het energieadvies onroerend erfgoed, de herwerkte webpagina's over het energiezuiniger maken van erfgoed, het afwegingskader erfgoed en energie en de studie "CO²-arm verwarmen en koelen van woningen met erfgoedwaarde";
- Als pleitbezorger van de uitbouw van een transversale landschapszorg in Vlaanderen ondersteunde ik de uitrol van de Landschapsparken en Nationale Parken, het onderzoek naar "Een methodologie voor landschapskarakterisatie" en de opmaak van de "Signaalkaart" voor de landschappelijk verantwoorde aanplant van bossen en houtkanten;
- Het transversale en geïntegreerde instrument onroerendergoedrichtplannen (OERP) rolde ik verder uit: voor de OERP's 'Hoogstamboomgaarden in Haspengouw en Voeren' en 'Mergelgroeven Riemst' zijn de actieprogramma's in uitvoering en alle partners valideerden het ontwerprichtplan 'Historische landgoederen'. Ook gaf ik voor de eerste keer de opmaak van een OERP in handen van een lokale partner: de gemeente Beveren neemt de opmaak van het OERP 'Polderlandschappen in Doel' op;
- Ik lanceerde het herbestemmingsprofiel voor parochiekerken dat moet bijdragen aan de toekomstkeuzes voor deze niet evident te herbestemmen plekken;
- De weg naar een maatschappelijk aanvaarde archeologische erfgoedzorg wierp vruchten af: na de evaluatie ten gronde activeerde ik de projectsubsidies voor educatie en publiekswerking, zette ik verder in op de

- actualisatie van de Onderzoeksbalans 2.0 en verdubbelde de oppervlakte van de GGA-gebieden in West-Vlaanderen;
- Het vernieuwde partnerschap met Herita resulteerde in een volwaardige decretale basis en financiële ondersteuning waardoor zij hun werking om tot een kwaliteitsvol portfoliobeheer van hun sites te komen verder kunnen uitwerken;
  - De principes voor het lokaal onroerenderfgoedbeleid werden naar de praktijk geïmplementeerd en geoperationaliseerd waardoor lokale besturen volwaardig hun eigen rol en verantwoordelijkheden kunnen opnemen bij de inventarisatie en het beheer van erfgoed;
  - Om tot een weloverwogen en coherent erfgoedbestand te komen, doorliepen het voorbije jaar verschillende dossiers de procedure tot gehele of gedeeltelijke opheffing. Voor windmolens en varend erfgoed liet ik onderzoeken op welke manier hun beheer het beste gegarandeerd wordt en laat ik beschermingsdossiers aanpassen. Ook lanceerde ik het initiatief om frietkoten, typisch voor onze Vlaamse identiteit, te beschermen;
  - De actualisering van het financieringsstelsel resulteerde in een verdere afbouw van de wachtlijst en ik lanceerde in 2023 één nieuw oproep en vijf in 2022 gelanceerde oproepen doorliepen in 2023 de procedure

TOTAAL – ONROEREND ERFGOED, excl. DAB’s, excl. apparaatsuitgaven en programma B

(duizend euro)					
2023	AO	TO	LO	VAK	VEK
1e BA	1.086	255	0	138.366	125.636
1e BA-JR	1.086	255	0	168.076	142.110
BU	1.692	443	0	151.664	100.988

PROGRAMMA QG – ONROEREND ERFGOED

(duizend euro)					
2023	AO	TO	LO	VAK	VEK
1e BA	1.086	255	0	138.366	125.636
1e BA-JR	1.086	255	0	168.076	142.110
BU	1.692	443	0	151.664	100.988

IV. TRANSVERSALE, HORIZONTALE EN OVERKOEPELENDE STRATEGISCHE DOELSTELLINGEN

/

1. Transversale, horizontale doelstellingen

/

2. Overkoepelende strategische doelstellingen

/

V. BELEIDSVELD: ONROEREND ERFGOED

Het beleidsveld onroerend erfgoed werkt rond drie inhoudelijke structurelementen: 'Thema-overschrijdend instrumentarium onroerend erfgoed', 'Partnerschappen rond onroerenderfgoedzorg' en 'Kwaliteit van de onroerenderfgoedzorg'. Ik licht ze nader toe per ISE-deel, te beginnen met het 'Thema-overschrijdend instrumentarium Onroerend Erfgoed'.

1. ISE THEMA-OVERSCHRIJDEND INSTRUMENTARIUM ONROEREND ERFGOED

Het inhoudelijk structurelement (ISE) 'Thema-overschrijdend instrumentarium onroerend erfgoed', met als achterliggende strategische doelstelling de volgende generaties te laten beschikken over een onderbouwde en coherente staalkaart van onroerend erfgoed, omvat alle taken, doelstellingen en budgetten die verband houden met het beleidsveld Onroerend Erfgoed en die niet eenduidig toe te wijzen zijn aan de twee andere ISE's.

Het VAK onder het ISE 'thema-overschrijdend instrumentarium van onroerend erfgoed' vertegenwoordigt 2% van het totale VAK van de beleidskredieten van Onroerend Erfgoed. Hoewel dit ISE in budget het minst zwaar doorweegt, vallen hieronder vaak vele nieuwe initiatieven en beleidsdoelstellingen. Het percentage van 2% is het resultaat als in de begrotingstabel abstractie wordt gemaakt van:

- de opname van overdrachten van begrotingsfondsen;
- de opname van de ruiter voor de erfgoedleningen;
- de relancekredieten (die de stabiele verhouding van de reguliere kredieten zouden uit evenwicht brengen).

1.1. Strategische doelstellingen

SD: 'DE VOLGENDE GENERATIES BESCHIKKEN OVER EEN ONDERBOUWDE STAALKAART VAN ONROEREND ERFGOED'

1.2. Operationele doelstellingen

OD: 'ERFGOEDWAARDEN ZIJN ZO VERANKERD DAT ZE OOK IN DE TOEKOMST RELEVANT BLIJVEN'

Voor het eerst gaven we de opmaak van een onroerenderfgoedrichtplan in handen van een lokale partner, met name de gemeente Beveren. De intentieverklaring tot de realisatie van het richtplan met actieprogramma 'Polderlandschappen in Doel' is ondertekend op 9 oktober 2023. De klankbordgroep die bestaat uit partijen van het Toekomstverbond, versterkt door verschillende andere betrokken actoren, besprak vervolgens op 23 oktober de eerste krijtlijnen voor de visie, met de ambitie om tegen april 2024 het onroerenderfgoedrichtplan uit te werken en ter goedkeuring aan de partners voor te leggen.

Voor het onroerenderfgoedrichtplan 'Hoogstamboomgaarden in Haspengouw en Voeren' loopt het actieprogramma al volop. In januari 2023 is het Hoogstamboomgaardenloket goed gestart. Dit fungeert als aanspreekpunt voor eigenaars en lokale besturen voor alles wat met hoogstamboomgaarden te maken heeft (aanleg, beheer, waardering, verwerking van fruit, vermarkting, opmaak van beheersplannen, financiële regelingen, groepsaankopen en -verkopen, enz.). Het proactief initiëren en begeleiden van herstel, onderhoud en aanleg van nieuwe hoogstamboomgaarden en eventuele coördinatie en opvolging van beheersovereenkomsten wordt eveneens voorbereid.

Aan het onroerenderfgoedrichtplan 'Historische landgoederen' is in 2023 hard doorgewerkt om via actieve workshops met constructieve deelnames en positieve reacties van de deelnemers tot een richtplan te komen. Dit ontwerprichtplan is tegen het jaareinde door alle partners gevalideerd. In 2023 is ook al proactief en participatief gewerkt aan het bijhorende actieprogramma.

Het actieprogramma van het onroerenderfgoedrichtplan 'Mergelgroeven Riemst' is in uitvoering. Het beschermingsdossier van de mergelgroeve 'Grote Berg' zit in procedure. Het betreft de bescherming van de ondergrondse mergelgroeve als monument en de bovengrondse sporen als cultuurhistorisch landschap.

OD: 'HET BESCHERMDE BESTAND IS EEN DYNAMISCHE SELECTIE VAN DE ESSENTIËLE EN REPRESENTATIEVE GETUIGEN VAN HET LEVEN IN VLAANDEREN'

Het erfgoedbeleid streeft het kwaliteitsvol behouden van de getuigen van ons verleden voor de toekomstige generaties na. Een belangrijk instrument hiervoor is het beschermingsinstrument. Sinds de jaren 1930 is het bestand aan beschermd erfgoed gestaag gegroeid. Door geografische en methodologische verschillen, alsook door de impact van de tand des tijds, drong zich een evaluatie van het huidige beschermde bestand op basis van hedendaagse inzichten over erfgoedwaarden op. Met deze evaluatie wil ik evolueren naar een weloverwogen, representatieve en evenwichtige staalkaart van het onroerend erfgoed die getuigt van het leven in Vlaanderen.

Het project bestaat uit verschillende onderdelen. Het voorbije jaar werkte mijn administratie verder aan:

- de snelle screening;
- verdwenen en aangetast erfgoed;
- het thematisch-typologisch onderzoek naar windmolens;
- de evaluatie van het beschermde varend erfgoed.

Na afronding van de 'snelle screening' in het project 'Evaluatie van het beschermde bestand', dat de voorbije jaren liep, bezorgde ik begin 2023 het eindrapport "Evaluatie van het beschermde bestand. Eindresultaten snelle screening." aan de Vlaamse Regering en lichtte ik het op 4 mei 2023 toe in de parlementaire commissie voor Wonen en Onroerend Erfgoed. Het onderzoek en de eindresultaten werden ook toegelicht aan de Vlaamse Commissie voor Onroerend Erfgoed (VCOE) en het netwerk van de erkende onroerenderfgoedgemeenten. Het eindrapport is publiek te raadplegen.

Voor de objecten die op basis van de 'snelle screening' in aanmerking komen voor gedeeltelijke of gehele opheffing van bescherming, rondde ik eind 2023 voor 59 aanduidingsobjecten de voorlopige opheffing af. 39 andere aanduidingsobjecten zitten in procedure en ontvingen het advies van de Vlaamse Commissie voor Onroerend Erfgoed (VCOE). Op basis van ongunstige adviezen besloot ik voor drie aanduidingsobjecten de opheffingsprocedure stop te zetten. Voor 16 andere

beschermde goederen bereidde mijn administratie het besluit voor definitieve opheffing voor. Hiermee bereikten we onze vooropgestelde planning.

Daarnaast onderzocht het agentschap OE nog een aantal beschermingen waar een beheers- of handhavingstraject liep en ondernam het stappen om een plaatsbezoek af te dwingen in de dossiers waar het geen toegang kreeg tot het beschermde goed.

Voor het project 'Verdwenen en aangetast erfgoed' doorliepen in 2023 20 aanduidingsobjecten de volledige opheffingsprocedure en ondertekende ik de definitieve opheffing.

Het thematisch-typologisch onderzoek naar windmolens in Vlaanderen toonde aan dat de windvang bij het merendeel van de beschermde windmolens onvoldoende gegarandeerd is. Dit vormt één van de grootste bedreigingen voor het behoud van dit erfgoed. In 2022-2023 selecteerde mijn administratie 10 windmolens waar we een nieuwe beschermingsprocedure met aanduiding van een overgangszone voor de windvang als testcase opstartten. Dit resulteerde in 2023 tot definitieve herbescherming van een eerste drie dossiers. Voor vier andere dossiers ondertekende ik de voorlopige bescherming.

Voor het beschermde varend erfgoed startte het agentschap Onroerend Erfgoed een aparte evaluatie van het volledige bestand: vijf vaartuigen zijn beschermd als monument volgens het Monumentendecreet, later het Onroerenderfgoeddecreet, en 33 vaartuigen volgens het Varenderfgoeddecreet. Het agentschap onderzocht de erfgoedwaarden van de 38 vaartuigen, waarna de huidige bouwfysische toestand vergeleken werd met de bouwfysische staat op het moment van bescherming. Op basis van dit onderzoek verwacht ik in 2024 een rapport dat inzicht geeft in de mate waarin een bescherming als monument of als varend erfgoed het behoud van de erfgoedwaarde garandeert.

Naast de projecten die kaderen in de evaluatie van het bestaande beschermde bestand, kondigde ik in 2021 naar aanleiding van de Week van de Friet, mijn intentie aan om enkele frietkoten in Vlaanderen te beschermen. In het voorjaar van 2023 lanceerde ik de oproep tot lokale besturen om frituren met erfgoedwaarde te melden. In de verdere zoektocht betrok mijn administratie ook het grote publiek. De oproep leverde 75 kandidaturen op, verspreid over heel Vlaanderen. Op basis van de selectiecriteria haalden 14 kandidaturen de shortlist. Naast de erfgoedwaarde, houdt het agentschap ook rekening met aspecten zoals de voedselveiligheid en toekomstige uitbating. Een knelpunt blijkt de concessie op het openbaar domein. Met de opstart van de bescherming van drie frietkoten hoop ik het frietkot als erfgoed, typisch voor onze Vlaamse identiteit en als plek van sociale cohesie in het openbaar domein in de verf te zetten.

1.3. Budgettair kader voor het begrotingsjaar

THEMA-OVERSCHRIJDEND INSTRUMENTARIUM ONROEREND ERFGOED, MVG excl. DAB

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
2023	1e BA	1e BA-JR	BU	1e BA	1e BA-JR	BU
ESR-uitgaven	3.457	10.733	3.046	3.337	11.079	2.800

WT, LO, PR						
Toe- lagen IS	0	0	0	0	0	0
Overige LE, PA, andere	0	0	0	0	0	0
Totaal	3.457	10.733	3.046	3.337	11.079	2.800

Inhoudelijke toelichting:

BA betekent de goedgekeurde begroting zoals neergelegd bij Vlaams Parlement. BA-JR staat voor de goedgekeurde begroting inclusief herverdelingen en overdrachten, zoals opgenomen in de jaarrekening. Het grote verschil in VAK en VEK tussen BA-JR en BA is overwegend te wijten aan de opname van de overdrachten van twee begrotingsfondsen, het Fonds Handhaving Onroerend Erfgoed en het Fonds Onroerend Erfgoed.

1.3.1. Departement en IVA's zonder rechtspersoonlijkheid (excl. DAB's)

Ontvangsten

QB0-9QGGTAC-OW – DE ZORG VOOR ONROEREND ERFGOED VOOR IEDEREEN VANZELFSPREKEND MAKEN (FONDS HANDHAVING ONROEREND ERFGOED)

Korte inhoud begrotingsartikel:

Ontvangsten op grond van het handhavingsluit van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en zijn uitvoeringsbesluiten en de handhavingsbepalingen in de decreten, vermeld in artikel 12.2.1 van het Onroerenderfgoeddecreet worden sinds 2022 aangerekend in het nieuwe begrotingsfonds Fonds handhaving onroerend erfgoed binnen de begrotingsstructuur van het departement Omgeving; het ontvangstenartikel is QB0-9QGGTAC-OW. Ik blijf als minister bevoegd voor onroerend erfgoed verantwoordelijk voor deze materie.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)			
2023	AO	TO	LO
1e BA	0	250	0
BU	0	435	0

Inhoudelijke toelichting:

De gerealiseerde toegewezen ontvangst bestaat voornamelijk uit:

- 409 keuro ontvangen dwangsommen
- 19 keuro ontvangen schadevergoedingen

- 6 keuro gerecupereerde gerechtskosten

QB0-9QGGTAC-WT – DE ZORG VOOR ONROEREND ERFGOED VOOR IEDEREEN VANZELFSPREKEND MAKEN (FONDS HANDHAVING ONROEREND ERFGOED)

Korte inhoud begrotingsartikel:

Het ontvangstenartikel is QB0-9QGGTAC-WT betreft een ontvangstenartikel voor werking en toelagen die betrekking hebben op het handhavingsluit van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en zijn uitvoeringsbesluiten.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)			
2023	AO	TO	LO
1e BA	0	0	0
BU	0	-2	0

Inhoudelijke toelichting:

De negatieve ontvangst van 2 keuro betreft een louter technische correctie door middel van een creditnota.

QG0-9QGGAAA-OW – DE ZORG VOOR ONROEREND ERFGOED VOOR IEDEREEN VANZELFSPREKEND MAKEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Op het begrotingsartikel QG0-9QGGAAA-OW worden beleidsontvangsten aangerekend die niet kunnen worden aangerekend op het begrotingsfonds Fonds Onroerend Erfgoed (QG0-9QGGTAB-OW).

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)			
2023	AO	TO	LO
1e BA	9	0	0
BU	105	0	0

Inhoudelijke toelichting:

Bij de algemene ontvangsten zijn vorderingen aangemaakt voor 95 keuro voor onterecht verkregen fiscale voordelen. Dit bedrag komt de algemene ontvangsten ten goede.

QG0-9QGGTAB-OW – DE ZORG VOOR ONROEREND ERFGOED VOOR IEDEREEN VANZELFSPREKEND MAKEN (FONDS ONROEREND ERFGOED)

Korte inhoud begrotingsartikel:

Het ontvangstenartikel QG0-9QGGTAB-OW is het spiegelbeeld van het uitgavenartikel QG0-1QGG4AB-WT; het betreft de ontvangsten van het begrotingsfonds Onroerend Erfgoed, opgericht bij artikel 25 van het decreet van 21 december 1990 houdende begrotingstechnische bepalingen alsmede de bepalingen tot begeleiding van de begroting 1991.

Volgende ontvangsten zijn mogelijk:

- ontvangsten van publicaties of uit allerhande initiatieven van het agentschap Onroerend Erfgoed;
- teruggevorderde premies en subsidies, die worden toegekend in uitvoering van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, zijn uitvoeringsbepalingen en de decreten, vermeld in artikel 12.2.1 van dit decreet.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)			
2023	AO	TO	LO
1e BA	0	5	0
BU	0	10	0

Inhoudelijke toelichting:

Bij de toegewezen ontvangsten waren 5 keuro als verwachte ontvangst voorzien. De 10 keuro eigenlijke ontvangst bestaat uit volgende componenten:

- ongeveer 2,5 keuro door de verkoop van publicaties;
- ongeveer 7,5 keuro diverse ontvangsten waarvan een deel betrekking heeft op door het agentschap gewonnen juridische procedures.

Uitgaven

QB0-1QGG4AC-WT – DE ZORG VOOR ONROEREND ERFGOED VOOR IEDEREEN VANZELFSPREKEND MAKEN (FONDS HANDHAVING ONROEREND ERFGOED)

Korte inhoud begrotingsartikel:

Het spiegelbeeld van dit uitgavenartikel is het ontvangstenartikel QB0-9QGGTAC-OW. Met ingang van 2022 gebeurt de aanrekening van uitgaven voor handhaving op een afzonderlijk begrotingsfonds 'Fonds handhaving onroerend erfgoed' binnen de begrotingsstructuur van het departement Omgeving; concreet vindt de aanrekening plaats op het uitgavenartikel QB0-1QGG4AC-WT. Als minister voor onroerend erfgoed blijf ik bevoegd voor de handhaving inzake onroerend erfgoed.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
2023	VAK			VEK		
	1e BA	1e BA-JR	BU	1e BA	1e BA-JR	BU
Uitgaven	250	4.108	87	250	4.108	61

Inhoudelijke toelichting:

Het grootste verschil in het overzicht tussen het gestemde en het finale krediet (in VAK en VEK) is te wijten aan het opnemen van de overdrachten in VAK en VEK van het Fonds Handhaving Onroerend Erfgoed, wat een begrotingsfonds is.

De uitgaven betreffen voornamelijk erelonen en kosten van advocaten, deurwaarders, notarissen en de FOD Financiën ingevolge de geïnitieerde en lopende handhavingsprocedures. Aangezien er in 2022 geen ambtshalve uitvoeringen van werken moesten gebeuren, bleven de uitgaven lager dan de voorziene/geraamde 250 keuro.

QG0-1QGG2AA-WT – DE ZORG VOOR ONROEREND ERFGOED VOOR IEDEREEN VANZELFSPREKEND MAKEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Het begrotingsartikel QG0-1QGG2AA-WT dient voor de aanrekening van volgende uitgaven:

- werkingsuitgaven specifiek voor Onroerend Erfgoed zoals depotkosten, advertentiekosten voor openbare onderzoeken, kosten voor externe communicatie, juridische kosten voor beleidsdossiers, informatiedrukwerk ten behoeve van derden, kosten van infosessies voor derden, projectmatige kosten voor onder meer de Doelse kogge, UNESCO-dossiers, netwerkmomenten voor derden, uitbesteed onderzoek van toevalsvondsten, ...;
- ICT-toepassingen voor externe gebruikers;
- externe studies betreffende onroerend erfgoed.

De grootste kostendrijvers onder dit begrotingsartikel zijn de kosten voor uitbesteed onderzoek van toevalsvondsten en de ICT-kosten voor toepassingen voor externe gebruikers.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
2023	1e BA	1e BA-JR	BU	1e BA	1e BA-JR	BU
Uitgaven	2.875	2.797	2.741	2.748	2.816	2.623

Inhoudelijke toelichting:

Er was een herverdeling uit het Vlaams Klimaatfonds van 79 keuro VAK en 68 keuro VEK voor het Energieadvies Onroerend Erfgoed, dat erfgoedbeheerders moet helpen hun eigendom duurzamer te maken.

Door bancaire rente-evolutie kende de vraag naar erfgoedleningen een ongezien sterke toename in 2023. Als gevolg daarvan overschreden ook de beheerskosten die PFV ontvangt voor het behandelen van de leningsaanvragen ruimschoots het voorziene budget. Daarom werd 58 keuro herschikt uit het begrotingsartikel QG0-1QGG2AA-WT naar het begrotingsartikel QG0-1QGG2BA-WT waarop deze beheerskost wordt aangerekend.

In functie van een optimale inzet van middelen werd 100 keuro herschikt naar QG0-1QGG2CB-WT, waarop we premies aanrekenen. Met deze overdracht kon ik nog één extra standaardpremie toekennen

QG0-1QGG4AB-WT – DE ZORG VOOR ONROEREND ERFGOED VOOR IEDEREEN VANZELFSPREKEND MAKEN (FONDS ONROEREND ERFGOED)

Korte inhoud begrotingsartikel:

Het Fonds Onroerend Erfgoed is een begrotingsfonds gecreëerd via artikel 25 van het decreet van 21 december 1990 houdende begrotingstechnische bepalingen alsmede de bepalingen tot begeleiding van de begroting 1991. Op het uitgavenartikel QG0-1QGG4AB-WT mogen de middelen van het Fonds aangerekend worden voor:

- het dekken van uitgaven voor allerlei initiatieven van het agentschap Onroerend Erfgoed;
- het verlenen van subsidies en premies op basis van hoofdstuk 10 van het Onroenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 (voorlopig nog niet in de praktijk gebracht);
- het dekken van uitgaven op de overdracht bij de BA 2020 van het saldo van de DAB VIOE.

Het spiegelbeeld van dit uitgavenartikel is het ontvangstenartikel QG0-9QGGTAB-OW.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
2023	1e BA	1e BA-JR	BU	1e BA	1e BA-JR	BU
Uitgaven	332	3.828	218	339	4.155	116

Inhoudelijke toelichting:

Het grote verschil in VAK en VEK tussen BA-JR en BA is te wijten aan de opname van de overdracht van het Fonds Onroerend Erfgoed, dat een begrotingsfonds is.

Er was bij de begrotingsopmaak 312 keuro VAK voorzien voor het uitbesteden van de twee volgende hoofdstukken van de Onderzoeksbalans (Romeinse Tijd en Vroege Middeleeuwen). Uiteindelijk kon binnen dit budget enkel het hoofdstuk Vroege Middeleeuwen gegund worden voor 217 keuro. Het hoofdstuk Romeinse Tijd kon ik later in het jaar alsnog laten aanbesteden via het uitgavenartikel QG0-1QGG2AA-WT.

Voor de ondersteuning van het lidmaatschap van België van het Werelderfgoedcomité was 20 keuro gebudgetteerd; dit bracht finaal geen kosten met zich mee.

2. ISE PARTNERSCHAPPEN ONROENDERFgoedZORG

Het inhoudelijk structurelement (ISE) 'partnerschappen rond onroerenderfgoed' met als achterliggende strategische doelstelling iedereen het onroerend erfgoed te laten koesteren als een evident en integraal deel van onze leefomgeving, cultuur, identiteit en natie spreekt een stuk voor zichzelf: de partners staan centraal.

Samen met zijn partners zorgt het agentschap Onroerend Erfgoed dat onroerend erfgoed een zaak is van en voor iedereen. Hier zijn steden en gemeenten de partner bij uitstek om het onroerenderfgoedbeleid uit te dragen en te vertalen naar burgers. Het agentschap onderhoudt nauwe relaties met andere beleidsvelden zoals ruimtelijke ordening, natuur, landbouw, toerisme, cultuur, enz. Daarnaast betoelaagt het agentschap de werking van een aantal erfgoedpartners. Deze verenigingen zetten elke dag het erfgoed op de kaart.

Het VAK onder het ISE 'partnerschappen rond onroerenderfgoed' vertegenwoordigt ruim 6% van het totale VAK van de beleidskredieten binnen het beleidsvel onroerend erfgoed. Dit is het percentage als in de begrotingstabel geen rekening wordt gehouden met:

- de opname van overdrachten van begrotingsfondsen;
- de opname van de ruiter voor de erfgoedleningen;
- de relancekredieten (die de stabiele verhouding van de reguliere kredieten zouden uit evenwicht brengen).

2.1. Strategische doelstellingen

SD: 'IEDEREEN KOESTERT HET ONROEREND ERFGOED ALS EEN EVIDENT EN INTEGRAAL DEEL VAN ONZE LEEFOMGEVING, CULTUUR, IDENTITEIT EN NATIE'

2.2. Operationele doelstellingen

OD: 'DE ZORG VOOR HET ONROEREND ERFGOED IS HET RESULTAAT VAN ACTIEVE SAMENWERKING'

Erfgoedzorg is een gedeelde zorg! Ik heb de voorbije legislatuur dan ook ingezet op het versterken van samenwerkingsverbanden. Deze samenwerking neemt verschillende vormen aan en is gedeeld met een breed spectrum aan partners: interacties tussen eigenaars, betrokken buurtbewoners, erfgoedprofessionals, erfgoedverenigingen en lokale besturen. Samen vormen ze erfgoedgemeenschappen. Ik wens hen maximaal te ondersteunen en het Vlaamse onroerenderfgoedbeleid mee vorm te geven door hun expertise en ideeën.

Het congres 'Bestemming erfgoed – in gesprek met de plek'

Op 26 en 27 oktober 2023 organiseerde mijn administratie samen met Toerisme Vlaanderen en het departement Cultuur, Jeugd en Media (CJM) het congres 'Bestemming erfgoed – in gesprek met de plek'. Via lezingen en inspirerende plaatsbezoeken gingen de 300 deelnemers dieper in op de vraag hoe de plek van ontsluiting (in situ of ex situ) de beleving van erfgoed beïnvloedt. Zeven partnerverenigingen werkten mee aan de organisatie. De doelstellingen van het congres – kennisuitwisseling, netwerking, beleving, visievorming, duurzaamheid en nalatenschap – werden in hoge mate gehaald. Het congres bracht bewaren en delen inhoudelijk dicht bij elkaar en zorgde voor een positieve samenwerking. Niet alleen tussen de betrokken sectoren, maar ook tussen de organiserende entiteiten. Een platform waar vruchtbare contacten voor latere samenwerkingen tot stand kwamen of geïntensifieerd werden.

Implementatie visienota 'Lokaal Onroerenderfgoedbeleid'

Op 26 februari 2021 keurde de Vlaamse Regering de 'Visienota Lokaal Onroerenderfgoedbeleid' goed. In 2023 werden de principes over lokaal onroerenderfgoedbeleid uit de visienota en de regelgeving naar de praktijk vertaald. Het agentschap Onroerend Erfgoed werkte hiervoor intensief samen met vertegenwoordigers van lokale besturen in acht thematische werkgroepen. Afspraken over vernieuwde procedures, informatiebeheer, samenwerking, gebruik van IT-toepassingen en andere waren het resultaat. Mijn administratie zorgt voor interne doorvertaling en uitvoering.

Samen met de lokale vertegenwoordigers ontwikkelde het agentschap ook modellen voor structurele samenwerking rond archeologische toevalsvondsten. De lokale besturen nemen hier een grotere verantwoordelijkheid op. Mijn administratie paste interne processen aan om de nieuwe samenwerkingsvorm en informatiedoorstroming efficiënt te laten verlopen.

Om lokale besturen te ondersteunen bij het inventariseren van bouwkundig en landschappelijk erfgoed, werkte mijn administratie de aansluitingsprocedure en begeleidend materiaal uit. In de tweede jaarhelft startten de eerste aansluitingen op. Eind 2023 hadden al acht gemeenten effectieve toegang tot de inventaris onroerend erfgoed en hield het agentschap met 22 andere gemeenten een aanmeldgesprek. Mijn administratie actualiseerde handleidingen en organiseerde opleidingen. Ook bracht ze sjablonen voor vaststellingsbesluiten en de overdracht van beeldrechten in orde.

Ook wens ik lokale besturen een grotere rol te laten spelen bij het bepalen van relevante beschermingsthema's. De erkende onroerenderfgoedgemeenten en intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten (IOED's) konden in het voorjaar online input geven op een lijst van mogelijke beschermingsthema's. Op basis van die input formuleerde een jury, waar ook medewerkers van lokale besturen in zetelden, in juni een voorstel. Ook over de rol die lokale besturen kunnen opnemen bij de concrete uitwerking van beschermingsthema's en -dossiers startte mijn administratie gesprekken op.

Op het vlak van handhaving focuste ik op het takenpakket van de lokale verbalisant en het samenspel met de andere handhavingsactoren. Het agentschap Onroerend Erfgoed hielp de afdeling Handhaving (departement Omgeving) met de opleiding tot gemeentelijk verbalisant en volgde de uitrol van het Handhavingsplatform door het agentschap Justitie en Handhaving op. Dat digitale platform wordt een essentiële schakel in de informatie-uitwisseling.

In de eerste jaarhelft erkende ik drie bijkomende onroerenderfgoedgemeenten. Ook behandelde ik de subsidieaanvragen voor de bestaande en nieuwe onroerenderfgoedgemeenten en zorgde mijn administratie voor de bijhorende samenwerkingsovereenkomsten. De krijtlijnen voor rapportering en beleidsplanning werden gezamenlijk uitgewerkt. Voor de IOED's stelde het agentschap Onroerend Erfgoed in overleg een afsprakennota over de procedures voor erkenning en subsidiëring op en zorgde het voor de nodige sjablonen.

Via de nieuwsbrief voor lokale besturen, die ondertussen al meer dan 700 abonnees kent, attendeert mijn administratie de betrokkenen op recente ontwikkelingen.

Vaststelling inventaris onroerend erfgoed

Op 1 juni 2023 ondertekende ik het vaststellingsbesluit voor 18.577 bouwkundige objecten in Oost-Vlaanderen. Dit was het eerste resultaat van een omvangrijke oefening om de gegevens in de vastgestelde inventaris van de provincies Oost- en West-Vlaanderen zoveel mogelijk op eenzelfde inhoudelijke als juridische leest te

schoeien, zodat alle lokale besturen ook in die provincies op een gelijke startbasis kunnen rekenen. 2.449 items werden geschraapt uit de bestaande inventaris omdat ze niet meer voldoende goed bewaard bleken of geen erfgoedwaarde meer hadden. De vastgestelde objecten zijn publiek ontsloten via de online inventaris en het Geoportaal. Alle betrokken lokale besturen en indieners van bezwaarschriften ontvingen een persoonlijk schrijven over de afronding van het dossier.

Voor West-Vlaanderen startte de procedure in 2023 voor 28.000 objecten.

Afgestemd depotbeleid voor erfgoed en goed beheer van topstukken

Eind 2023 organiseerde mijn administratie een platformmoment voor de depots uit de onroerende en roerende erfgoedsector. Dit moment kadert binnen het project 'Afgestemd depotbeleid voor erfgoed' waarvan de acties uit de projectfase in de dagelijkse werking worden ingebed.

Voor het beheer van cultuurgoederen die ook Topstuk zijn, lag het initiatief in 2023 vooral bij mijn collega-minister van Cultuur. Hij startte het nodige regelgevingstraject op. Het agentschap Onroerend Erfgoed zorgde waar nodig voor inhoudelijke input.

Samen met de partnerverenigingen verbreden we het draagvlak voor onroerend erfgoed en verbeteren we de dienstverlening voor de onroerenderfgoedzorg(ers)

Herita

2023 was een belangrijk jaar voor het vernieuwde partnerschap met Herita. De ambitie om hen te laten doorgroeien tot 'Vlaamse National Trust' resulteerde in 2023 tot een volwaardige juridische basis. Daarmee kregen niet alleen de verwachtingen van de Vlaamse Overheid ten aanzien van organisaties als Herita een duidelijke kadering, maar ook de manier van samenwerken, subsidiëren en opvolgen. Met deze nieuwe regelgeving kom ik ook tegemoet aan de verwachtingen in de Vlaamse Codex Overheidsfinanciën die het werken met een 'subsidiekader' als doel voorop stelt.

De Vlaamse Regering keurde een kaderend decreet goed dat de naam 'decreet over Vlaamse Erfgoednetwerken' heeft gekregen. Dit decreet maakt het mogelijk om organisaties als Herita als Vlaamse partner ter zake te erkennen. Vlaamse erfgoednetwerken worden geacht een werking op te zetten rond een samenhangend portfolio van onroerenderfgoedlocaties, ze voorbeeldig te beheren en te zorgen voor eigen inkomsten. Het is de bedoeling om Herita, dat momenteel een portfolio beheert van onroerenderfgoedlocaties waarvan een meerderheid in erfpacht van de Vlaamse overheid, als Vlaams Erfgoednetwerk te erkennen. Het decreet is goedgekeurd op 23 november 2023. De minister, bevoegd voor onroerend erfgoed, kan in het eerste jaar van elke legislatuur een oproep lanceren voor kandidaten voor een erkenning als Vlaams Erfgoednetwerk.

In de samenwerkingsovereenkomst tussen de Vlaamse overheid en Herita voor 2023 is opgenomen dat Herita zich zou voorbereiden op deze erkenning. De organisatie ontving ook een aanzienlijk pakket relancemiddelen om tot een volwaardig portfoliobeheer te komen, zowel in de zin van voorbeeldig restaureren en onderhouden van de sites, als in de ontsluiting. Met de recente erfpacht van het kasteel van Heers, het Hooghuis in Doel en de bijna afgeronde erfpacht van het Hof ter Walle in Beveren heeft de Vlaamse overheid het Herita-portfolio verrijkt met enkele symbooldossiers. Om doorbraken te realiseren in deze dossiers, zijn ook relancemiddelen gereserveerd. Herita zet langzaam maar zeker stappen in de goede richting. Mijn administratie helpt de organisatie mee op weg.

Parcum en Monumentenwacht

Voor Parcum en Monumentenwacht werd in 2023 de samenwerking verder gecontinueerd.

OD: 'HET ONROEREND ERFGOED DRAAGT BIJ AAN EEN KWALITEITSVOLLE LEEFOMGEVING'

Mensen identificeren zich met de plaats waar ze leven. Die leefomgeving, en de manier waarop we ze beleven, vormt het uitgangspunt van de Europese Landschapsconventie. 'Landschap' in de geest van de conventie is meer dan gebieden met bijzondere natuur- of erfgoedwaarden. Landschap is overal. De conventie pleit voor een gebiedsgerichte erfgoedaanpak, waarbij er sprake is van een wisselwerking tussen de mens, het erfgoed en de omgeving waar het deel van uitmaakt.

In 2023 nam mijn administratie deel aan verschillende initiatieven om de landschapszorg te verbreden.

Landschapsparken

Het agentschap Onroerend Erfgoed ondersteunt de uitrol van een parkenbeleid in Vlaanderen via deelname aan het Vlaamse Parkenbureau, het opvolgen van de totstandkoming van het uitvoeringsbesluit over de Vlaamse Parken en de algemene landschapszorg, en de jurering van de kandidaat-Landschapsparken en Nationale Parken. Bij de beoordeling van de masterplannen bleek duidelijk de meerwaarde die de opmaak van een landschapsbiografie biedt als instrument voor gebiedsanalyse en visievorming.

Onderzoek methodologie landschapskarakterisatie

Mijn administratie ijvert al jaren voor de implementatie van de Landschapsconventie. Met het onderzoek naar een methodologie voor het karakteriseren van het landschap wenst ze de kiem te leggen voor een beleidspraktijk waarbij de karakteristieken van het landschap mee richting geven in de aanpak van klimaat-, biodiversiteits- en gezondheidsuitdagingen, alsook de realisatie van omgevingsdoelstellingen in brede zin. Dit extern onderzoek, tot stand gekomen in samenwerking met departement Omgeving, VLM, ANB en de Vlaamse Bouwmeester liep volop in 2023.

Signaalkaart INBO

Vanuit de wetenschap dat een geïntegreerde aanpak van de vele omgevingsdoelstellingen vruchten afwerpt, analyseerde het agentschap Onroerend Erfgoed in samenwerking met het INBO een reeks historische kaarten. Dit resulteerde eind 2023 in een zogenaamde 'signaalkaart' die inzicht geeft in de landschappelijke evolutie van Vlaanderen en als beleidsinstrument heel wat potentieel biedt om te komen tot een landschappelijk verantwoorde aanplant van bossen en houtkanten.

2.3. Budgettair kader voor het begrotingsjaar

PARTNERSCHAPPEN ONROERENDERFGOEDZORG, MVG excl. DAB

		(duizend euro)
	VAK	VEK

2023	1e BA	1e BA-JR	BU	1e BA	1e BA-JR	BU
ESR-uitgaven WT, LO, PR	9.417	9.475	9.472	9.247	9.376	9.078
Toe-lagen IS	0	0	0	0	0	0
Overige LE, PA, andere	0	0	0	0	0	0
Totaal	9.417	9.475	9.472	9.247	9.376	9.078

Inhoudelijke toelichting:

Om herhaling te vermijden worden de cijfers toegelicht bij de betreffende begrotingsartikels onder dit ISE.

2.3.1. Departement en IVA's zonder rechtspersoonlijkheid (excl. DAB's)

Ontvangsten

Er zijn geen ontvangstenartikels onder het ISE partnerschappen onroerenderfgoedzorg.

Uitgaven

QG0-1QGG2BA-WT – DE ZORG VOOR ONROEREND ERFGOED VOOR IEDEREEN VANZELFSPREKEND MAKEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

De grootste kostendrijver van het begrotingsartikel QG0-1QGG2BA-WT zijn de kosten voor de operationalisering van de erfgoedleningen; het Participatiefonds Vlaanderen (PFV) kent die toe in naam en voor rekening van het Vlaamse Gewest.

Deze beheerskosten voor de erfgoedleningen hebben twee variabelen:

- het aantal onderhandelde (en dus nieuwe) erfgoedleningen;
- de uitstaande portefeuille.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
2023	1e BA	1e BA-JR	BU	1e BA	1e BA-JR	BU

Uitgaven	219	330	330	219	348	333
-----------------	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Inhoudelijke toelichting:

Voor de beheerskosten voor de erfgoedleningen was 299 keuro VAK en 302 keuro VEK nodig, hoewel slechts 188 keuro VAK en VEK voorzien was bij de begrotingsopmaak.

Dit wordt verklaard door de bancaire rente-evolutie die leidde tot een ongeziene toename in de vraag naar erfgoedleningen. Als gevolg daarvan overschreden ook de beheerskosten die PFV ontvangt voor het behandelen van de leningsaanvragen ruimschoots het voorziene budget. Daarom werd 111 keuro VAK herschikt uit de begrotingsartikelen QG0-1QGG2AA-WT, QG0-1QGG2BD-WT en QG0-1QGG2BC-WT naar het begrotingsartikel QG0-1QGG2BA-WT. Daarnaast werd 119 keuro VEK herschikt vanuit begrotingsartikel QG0-1QGG2CA-WT. Deze beweging verklaart het verschil in VAK en VEK tussen de BA en BU.

Behalve de beheerskosten voor de erfgoedleningen worden volgende zaken aangerekend op dit uitgavenartikel:

- de onroerenderfgoedprijs, waarvan het bedrag vastligt in de regelgeving (BVR van 16 mei 2014, hoofdstuk 9); deze prijs is voor het eerst toegekend in 2016 en is ondertussen ingebed in het constant beleid; de budgettaire impact was 20 keuro VAK en VEK voor 2022;
- een bijdrage aan UNESCO die dollarafhankelijk is en ongeveer 10 keuro VAK en VEK bedroeg voor 2022;

QG0-1QGG2BB-WT – ONDERSTEUNEN VAN ONROERENDERFGOEDINITIATIEVEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Op het begrotingsartikel QG0-1QGG2BB-WT worden algemene werkingssubsidies of projectsubsidies aangerekend, behalve deze aan prioritaire partners en behalve subsidies in uitvoering van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
2023	1e BA	1e BA-JR	BU	1e BA	1e BA-JR	BU
Uitgaven	434	434	433	234	234	218

Inhoudelijke toelichting:

Onderstaand overzicht geeft een beeld van de besteding in VAK en VEK (in keuro) per subsidie:

Wat?	VAK	VEK
Werkingsubsidie vzw Het orgel in Vlaanderen	14	14
Werkingsubsidie vzw Forum Vlaamse Archeologie	9	9
Werkingsubsidies vzw Histories (Medea-platform)	44	44

Werkingsubsidie voor de ondersteuning van het secretariaat Le Fondation Corbusier voor het UNESCO werelderfgoed 'woning GUIETTE'	8	8
Werkingsubsidie voor de ondersteuning van de Stichting Zoniënwood als secretariaat van het UNESCO werelderfgoed Beukenwouden	25	25
Werkingsubsidie voor de ondersteuning van het secretariaat van het UNESCO werelderfgoed Koloniën van Weldadigheid	8	8
Subsidie voor het sensibiliseren van het historisch, hedendaags en toekomstig gebruik van de mergelgroeven in Riemst (onroerendergoedrichtplan)	25	10
Subsidie voor de ontwikkeling van een hoogstamboomgaardenloket (onroerendergoedrichtplan)	300	100
Totaal	433	218

QG0-1QGG2BC-WT – ONDERSTEUNEN VAN DE WERKING VAN PRIORITAIRE ONROERENDERGOEDPARTNERS

Korte inhoud begrotingsartikel:

De organisaties, betoelaagd via het begrotingsartikel QG0-1QGG2BC-WT worden beschouwd als prioritaire partners; de subsidies (algemene werkingsubsidies of loonsubsidies) aan de volgende partners hebben een recurrent karakter:

- Herita vzw;
- Monumentenwacht Vlaanderen vzw;
- PARCUM vzw (voorheen CRKC);
- Verenigingen in de erfgoedsector met voormalig DAC-personeel in dienst.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
2023	1e BA	1e BA-JR	BU	1e BA	1e BA-JR	BU
Uitgaven	3.870	3.847	3.846	3.870	3.870	3.846

Inhoudelijke toelichting:

Vanuit de centrale indexprovisie was er een toename van het VAK en het VEK met 3 keuro, gekoppeld aan subsidies voor verenigingen in de erfgoedsector met voormalig DAC-personeel in dienst.

Als gevolg van de overdracht in 2022 van het Kasteel van Laarne van de vzw Koninklijke Vereniging der Historische Woonsteden en Tuinen van België naar Herita, werd in 2023 ook een personeelslid met een voormalig DAC-statuuut overgedragen. De tewerkstelling van een ander personeelslid eindigde. De vzw's krijgen bij uitstroom geen subsidie voor nieuwe personeelsleden. Het resultaat van deze bewegingen is een wijziging van begunstigde en een lager subsidiebedrag.

Hierdoor konden 23 keuro VAK en VEK worden herverdeeld uit het begrotingsartikel QG0-1QGG2BC-WT naar het begrotingsartikel QG0-1QGG2BA-WT om de sterk gestegen kost voor de beheersvergoeding aan PFV voor de erfgoedleningen te compenseren.

Onderstaand overzicht biedt inzicht in de besteding in VAK en VEK (in keuro) per subsidie:

Wat?	VAK	VEK
Werkingsubsidie vzw Monumentenwacht Vlaanderen	263	263
Subsidie voor de regularisatie van gewezen DAC'ers tewerkgesteld bij de vzw Abdij van Park (gelieerd aan het beschermde erfgoed van deze abdij)	23	23
Subsidie voor de regularisatie van gewezen DAC'ers tewerkgesteld bij de vzw De Notelaer (gekoppeld aan het beschermde erfgoed 'Paviljoen De Notelaer')	25	25
Subsidie voor de regularisatie van gewezen DAC'ers tewerkgesteld bij de vzw De Norbertijnenabdij van Tongerlo (verbonden aan het beschermde erfgoed van deze abdij)	31	31
Subsidie voor de regularisatie van gewezen DAC'ers tewerkgesteld bij vzw Herita (verbonden aan het beschermde erfgoed 'kasteel van Laarne')	40	40
Werkingsubsidie vzw PARCUM	215	215
Werkingsubsidie vzw Herita	3.250	3.250
Totaal	3.846	3.846

QGO-1QGG2BD-WT – STIMULEREN VAN INTERLOKALE SAMENWERKING, DEPOTWERKING EN ARCHEOLOGIEFONDSEN EN VAN PROJECTEN VOOR ONDERZOEK EN VOOR EDUCATIE EN PUBLIEKSWERKING

Korte inhoud begrotingsartikel:

Via het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en het uitvoeringsbesluit van 16 mei 2014 zijn volgende subsidies mogelijk voor:

- de ondersteuning van de algemene werking van erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten (IOED's);
- de ondersteuning van de algemene werking van erkende onroerenderfgoeddepots;
- onderzoek, educatie en publiekswerking (voorlopig beperkt tot onderzoek en meer concreet syntheseonderzoek voor archeologisch onderzoek);
- de ondersteuning van de algemene werking van erkende archeologiefondsen (voorlopig nog geen erkend archeologiefonds).

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
2023	1e BA	1e BA-JR	BU	1e BA	1e BA-JR	BU
Uitgaven	4.894	4.864	4.863	4.924	4.924	4.681

Inhoudelijke toelichting:

Er is zoals voorzien een subsidie toegekend aan 30 erkende IOED's voor een totaal bedrag van ongeveer 2.682 keuro VAK. Het VEK lag iets lager op 2.666 keuro.

Er is zoals voorzien een subsidie toegekend aan 15 erkende onroerenderfgoeddepots voor een totaal bedrag van ongeveer 1.242 keuro; dit bedrag is ook vereffend.

Na een oproep in januari 2023 kenden we 6 projectsubsidies toe voor archeologisch syntheseonderzoek voor een totaal bedrag van 940 keuro. Voor deze nieuwe subsidies en nog lopende subsidies, die we in de voorbije jaren toekenden, vereffenden we 773 keuro.

Er was geen erkend archeologisch solidariteitsfonds; het voorziene VAK en VEK van 47 keuro konden worden herbestemd waarvan 30 keuro naar QG0-1QGG2BA-WT voor de beheerskosten van de erfgoedleningen.

3. ISE KWALITEIT ONROERENDERFGOEDZORG

Het inhoudelijk structurelement (ISE) 'Kwaliteit van de onroerenderfgoedzorg', met als achterliggende strategische doelstelling 'de zorg voor het onroerend erfgoed zichtbaar, toekomstgericht en duurzaam maken', stelt het kwalitatief beheer van het onroerend erfgoed centraal. Onder dit ISE bundelen we investeringen via instrumenten zoals premies en erfgoedleningen; met deze instrumenten zorgen we samen met de begunstigden voor de restauratie en het onderhoud van het onroerend erfgoed. Deze instrumenten zijn cruciaal voor het erfgoedbeleid dat er op gericht is om de getuigen van ons verleden te behouden voor de toekomstige generaties.

Het VAK onder het ISE 'Kwaliteit van de onroerenderfgoedzorg' vertegenwoordigt bijna 92% van het totale VAK van de beleidskredieten van Onroerend Erfgoed. Dit is het percentage als in de begrotingstabel geen rekening wordt gehouden met:

- de opname van overdrachten van begrotingsfondsen;
- de opname van de ruiter voor de erfgoedleningen;
- de relancekredieten (die de stabiele verhouding van de reguliere kredieten zouden uit evenwicht brengen).

3.1. Strategische doelstellingen

SD: 'DE ZORG VOOR HET ONROEREND ERFGOED IS ZICHTBAAR, TOEKOMSTGERICHT EN DUURZAAM'

3.2. Operationele doelstellingen

OD: 'ONROERENDERGOEDZORG STAAT VOOR DUURZAME OPLOSSINGEN'

Zorg dragen voor erfgoed betekent niet alleen het fysiek in stand houden, maar ook er betekenis en invulling voor de huidige en toekomstige generaties aan geven. Duurzame erfgoedzorg betekent open staan voor hedendaagse oplossingen die een eigentijds gebruik mogelijk maken. We willen duurzaamheid inbedden in alle facetten van de erfgoedzorg en inzetten op vernieuwing die zowel erfgoedbehoud als erfgoedontwikkeling dient. Het vrijwaren, ontwikkelen en aanbieden van kennis en expertise moeten deze ambitie op het terrein helpen waarmaken. Het agentschap Onroerend Erfgoed wil zich daarbij profileren als coach, die partners mobiliseert en initiatiefnemers vlot naar oplossingen begeleidt. Het voorbije jaar zette ik hiervoor (verder) in op:

- maatschappelijk aanvaard archeologiebeleid;
- handhaving;
- erfgoed en energie;
- Vlaamse erfgoedzorg op de kaart;

- internationale profilering;
- digitalisering dienstverlening.

Op weg naar een maatschappelijk aanvaarde archeologische erfgoedzorg

Op basis van het onderzoeksrapport 'Evaluatie archeologie 2016-2021' en een nota met beleidsaanbevelingen besliste ik om de projectsubsidies voor educatie en publiekswerking te activeren. Voor andere aanpassingen aan de archeologieregelgeving ervaarde ik geen dwingende noodzaak, aangezien de cijfers en data de negatieve geluiden tegenspraken. De evaluatie leidde bijgevolg niet tot de opstart van een regelgevingstraject.

In december 2022 lanceerde ik de oproep voor projectsubsidies archeologisch syntheseonderzoek, editie 2023. De oproep was zeer succesvol en leverde twintig inzendingen op. Na jurering honoreerde ik de zes beste projecten met een subsidie. Dit is ondertussen de zesde jaargang van deze projectsubsidie. Eind 2023 stond de teller op zeventien kwaliteitsvolle onderzoeksrapporten die de archeologiesector kenniswinst, selectiviteit en kostenefficiëntie geven. Mijn administratie ontsluit deze onderzoeksrapporten in de reeks 'Syntar' (Synthese-onderzoek op archeologisch materiaal uit Vlaanderen) via Open Acces Repository (OAR) waardoor ze voor iedereen makkelijk toegankelijk zijn.

In de loop van de maand april besteedde het agentschap OE de actualisatie van de Onderzoeksbalans archeologie – hoofdstuk 'vroegere middeleeuwen' uit. Met de actualisatie van dit belangrijk hoofdstuk over een scharnierperiode, namelijk de overschakeling van de Romeinse periode naar de middeleeuwen, is een volgende stap richting voltooiing van de Onderzoeksbalans 2.0 gezet.

Voor de versnelde uitbouw van de kaart met gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt (GGA) voorzag ik relance-middelen. In april ging het project van start en dit resulteerde in het najaar in vlakdekkende aanvulling per gemeente voor West-Vlaanderen en overdracht van relevante informatie uit het OVAM-archief. Samen vormen deze gebieden het onderwerp van de 18de vaststelling van de GGA-kaart. Na definitieve vaststelling verdubbelt de oppervlakte van de GGA-gebieden in West-Vlaanderen.

Een doelgerichte handhaving voor onroerend erfgoed

Het agentschap Onroerend Erfgoed ondersteunt de afdeling Handhaving van het Departement Omgeving bij dit beleidsinitiatief. In juni werd een geactualiseerd samenwerkingsprotocol afgesloten voor nieuwe en lopende handhavingstrajecten.

Om meer zicht te krijgen op de erfgoedsites waar mijn administratie prioritair en proactief kan inzetten op handhaving, werd op basis van de gegevens uit de onroerenderfgoeddatabanken de lijst van beschermde monumenten waarvan de eigenaars of beheerders de voorbije tien jaar geen contact met ons hadden, verfijnd. Deze analyse gebeurde voor het beschermd agrarisch erfgoed, het industrieel erfgoed, de kerken en het erfgoed in eigendom van overheden. 411 beschermde erfgoedsites worden verder onderzocht.

Verder droeg het agentschap bij aan de opleiding tot gemeentelijk verbalisant die de afdeling Handhaving organiseerde. Ook gaf mijn administratie input bij de uitwerking van het kaderdecreet en -besluit Vlaamse Handhaving en het bijhorende digitale Handhavingsplatform door het agentschap Justitie en Handhaving.

Inzake metaaldetectie blijft het belangrijk een open dialoog te realiseren tussen de professionele archeologen en de vrijetijdsdetectoren. Ik droeg hieraan bij met de organisatie van een overleg op mijn kabinet. Ik blijf overtuigd van de

meerwaarde van een stimuleringsbeleid om te komen tot een correct meldingsgedrag door erkende metaaldetectoristen.

We spelen onroerend erfgoed uit als duurzaam ingrediënt

Op het vlak van erfgoed en duurzaamheid zette ik hoofdzakelijk in op het verbeteren van de energie-efficiëntie van bouwkundig erfgoed. Daarvoor kon ik ook rekenen op financiële ondersteuning uit het Vlaams Klimaatfonds. Met deze acties bied ik de eigenaars en beheerders van erfgoedpanden een volledig pakket aan instrumenten en ondersteuning aan voor het energiezuiniger maken van hun beschermd pand.

Het Energieadvies Onroerend Erfgoed (EOE)

Mijn administratie werkte in 2023 verder aan de ontwikkeling van het Energieadvies Onroerend Erfgoed (EOE). Dit advies zal eigenaars ondersteunen in het energiezuiniger maken van hun beschermde pand. Per schildeel reikt het EOE op maat van het pand erfgoedvriendelijke isolatiestrategieën en tips aan om de technische installaties te optimaliseren in een erfgoedcontext. Een eigenaar kan een energieadvies op een zeer eenvoudige manier en gratis aanvragen bij het agentschap OE via het digitaal aanvraagloket.

Verder herwerkte het agentschap de afwegingskaders 'erfgoed en energie' naar Excel-sjablonen met handleiding en voorbeeld-cases. Aan de hand van deze afwegingskaders bepaalt de erfgoedconsulent de mogelijke isolatiestrategieën aan een beschermd pand. Ook voor erkende onroenderfgoedgemeenten en IOED's is dit een belangrijke tool om eigenaars te ondersteunen in het energiezuiniger maken van hun pand met erfgoedwaarde. De afwegingskaders zijn vooruitstrevend omdat ze naast de erfgoedwaarde ook bouwfysische aspecten en de isolatiegraad meenemen in de afweging. Veel aandacht ging naar het zo ondersteunend en gebruiksvriendelijk mogelijk maken van de Excel-sjablonen.

Tot slot ontsloot mijn administratie ook de vernieuwde webpagina's over erfgoed en energie. De bestaande informatie werd grondig herwerkt en herschreven naar een positieve, stimulerende, sensibiliserende en ondersteunende boodschap.

Studie CO²-arm verwarmen en koelen van woningen met erfgoedwaarde

Met de studie 'CO²-arm verwarmen en koelen van woningen met erfgoedwaarde' wens ik aan erfgoedconsulenten en erfgoedprofessionals, alsook geïnteresseerde eigenaars en beheerders van erfgoed gedetailleerde informatie aan te reiken over het verwarmen en koelen van erfgoedpanden zonder fossiele brandstoffen. De studie zal een geïllustreerde catalogus met state-of-the-art technieken aanreiken waarbij aandacht gaat naar de belangrijkste hinderpalen en opportuniteiten bij integratie in erfgoedgebouwen. Daarnaast biedt de studie ook afwegingsschema's 'installaties' aan met verschillende scenario's voor CO²-arme installaties op maat van erfgoedwoningen, rekening houdend met verschillende erfgoedgerelateerde parameters. Ook levert de studie beslissingsbomen op die de eigenaar gidst doorheen de stappen die hij moet nemen om zijn woning te verduurzamen. Aan de hand van tien gevalstudies worden de afwegingsschema's en technische oplossingen gedetailleerd getest en besproken en de energetische winst berekend voor drie verschillende isolatiegraden.

Minimale energienormen

In de actualisatie van het Vlaams Energie- en Klimaatplan, dat de Vlaamse Regering goedkeurde op 12 mei 2023, liet ik opnemen dat zowel voor de minimale EPC-norm voor woningen, als voor de algemene labelplicht voor kleine niet-residentiële eenheden de mogelijkheid tot individuele afwijking of uitzondering

onderzocht en in regelgeving geregeld wordt. Omwille van hun erfgoedwaarde zullen een aantal beschermde panden niet in staat zijn om het minimale energielabel te halen. Het is belangrijk de eigenaars van deze panden rechtszekerheid te bieden en het behoud van de erfgoedwaarde van deze panden ook voor de toekomst te garanderen.

We streven initiatief na en pakken uit met onze resultaten

Via verschillende projecten en acties streef ik ernaar om het potentieel, de meerwaarde en de realisaties van erfgoed in de verf te zetten.

Landmarkoefening – studie 'Erfgoed als hefboom'

In samenwerking en cofinanciering met Toerisme Vlaanderen besteedde ik in 2022 de 'landmarkoefening' uit aan het studiebureau Atelier Romain. Deze opdracht evolueerde doorheen het onderzoek naar de mogelijkheden tot transversale werking. 'Erfgoed als hefboom' resulteerde in zes beleidsveldoverschrijdende thema's waarin onroerenderfgoedzorg een bijdrage kan leveren aan bredere maatschappelijke ambities. Het ontwikkelen van erfgoedlocaties wordt zo een hefboom voor grotere maatschappelijke uitdagingen.

Her- en nevenbestemming parochiekerken

In 2023 ontwikkelde het consortium Endeavour, RE-ST en Sven Sterken (KU Leuven) in het kader van een opdracht vanwege Onroerend Erfgoed het herbestemmingsprofiel voor parochiekerken in Vlaanderen. Dit herbestemmingsprofiel moet lokaal bijdragen aan de toekomstkeuzes voor parochiekerken die deel uitmaken van een kerkenbeleidsplan. Vanaf 2025 is een kerkenbeleidsplan een verplichte bijlage bij het gemeentelijke meerjarenplan. Deze verplichting vroeg ook wijzigingen aan het Onroerenderfgoedbesluit, met een principiële goedkeuring door de Vlaamse Regering in oktober.

Nieuw herkenningsteken beschermd erfgoed

In september lanceerde ik tijdens een persmoment in Bredene het nieuwe herkenningsteken voor beschermd erfgoed in Vlaanderen. Met een wervende video op sociale media en een gerichte communicatie naar lokale besturen en erfgoedpartners stimuleerde ik de verspreiding. Vanaf nu is er één herkenningsteken voor alle soorten beschermd erfgoed, in de Vlaamse huisstijl en in een duurzaam materiaal.

Onroerenderfgoedprijs

Met een wervende mediacampagne zette mijn administratie de Onroerenderfgoedprijs 2023 in gang. Uit de 21 kandidaten nomineerde de jury drie laureaten. De uiteindelijke winnaar, de kasteelhoeve Forreist in Brugge, maakte ik tijdens een feestelijk event bekend op 6 oktober. De Robianokapel in Tervuren kaapte de publieksprijs weg op basis van een poll waaraan bijna 7.000 mensen deelnamen. Archeologe Janiek De Gryse van Ruben Willaert nv, de drijvende kracht achter de archeologische opgraving in de Sint-Baafskathedraal in Gent, ontving een Eervolle vermelding van de jury.

De Doelse Kogge

In november 2022 kondigde ik de komst van de kogge aan in Doel. Deze unieke vondst van een 14de-eeuws vrachtschip – in 2000 ontdekt tijdens de graafwerken voor het Deurganckdok – draagt bij tot de Europese geschiedenis van de scheepvaart, economie en culturele uitwisseling. Eind 2022 besteedde mijn administratie twee studies aan: de technische constructie en montage van de

kogge na conservatie en de haalbaarheid van de museale ontsluiting van de kogge in Doel. Dit onderzoek stelde drie voorkeursscenario's voor. Momenteel laat ik deze drie scenario's ontwerpmatig en financieel uitwerken vooraleer er een definitieve keuze wordt gemaakt.

Verder liep in 2023 een informatiecampagne over de Kogge in Doel aan de hand van elf informatiepanelen en deed ik twee investeringen in de conservatie van de kogge als voorbereiding op een mogelijke museale ontsluiting in Doel.

Internationale profilering

Werelderfgoed – Werelderfgoedcomité

2023 was op vlak van werelderfgoed een bijzonder jaar. In de eerste plaats omdat de herdenkingsmonumenten en begraafplaatsen van de Eerste Wereldoorlog eindelijk de erkenning als werelderfgoed verwierven – een ambitie die ongeveer 20 jaar geleden startte en waar mijn administratie sinds 2010 actief aan meewerkte.

Ook maakte het agentschap, samen met zusteragentschappen en Vlaamse, Waalse en federale diplomaten, weer deel uit van het Werelderfgoedcomité. De jaarlijkse bijeenkomst was een dubbele sessie van 15 dagen, met op de agenda een vijftigtal werelderfgoednominaties en meer dan 200 'state of conservation'-rapporten.

Achter de schermen werkte mijn administratie ook actief mee aan de voorbereiding van enkele mogelijke werelderfgoednominaties zoals 'Socialistische volkshuizen' met de Gentse Vooruit als mogelijke Vlaamse kandidaat. Daarnaast ondersteunde het agentschap verschillende Vlaamse steden bij beheersvragen rond werelderfgoed en rapporteerde het aan Unesco de stand van zaken van het werelderfgoed in Vlaanderen.

BE voorzitterschap Raad Europese Unie

In het kader van het Belgisch Voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie in de eerste helft van 2024 bereidt mijn administratie samen met departement CJM de conferentie 'Cultuur, Erfgoed en Europese Identiteit' voor.

Ook met de andere departementen, waaronder departement Omgeving, vonden verkennende gesprekken plaats om na te gaan waar erfgoed in het voorzittersprogramma kon opgenomen worden.

European Cultural Routes

De Enlarged Partial Agreement (EPA) Cultural Routes is een creatie van de Raad van Europa. De EPA verbindt aan de hand van thematische routes verschillende erfgoedsites met elkaar, overheen Europese landsgrenzen. Het doel is om mensen aan te zetten tot reizen en ontdekken van erfgoed en zo de gedeelde geschiedenis en cultuur van Europa te leren kennen. Mensenrechten, diversiteit en dialoog staan daarbij centraal.

Het agentschap Onroerend Erfgoed bereidde samen met Toerisme Vlaanderen en Departement CJM de toetreding voor.

OD: 'FINANCIËLE ONDERSTEUNING IS GEDIVERSIFIEERD EN GAAT UIT VAN EEN WEDERZIJDIG HAALBAAR ENGAGEMENT'

Naast de hogervermelde inhoudelijke ondersteuning van de erfgoedzorg, bied ik ook gepaste financiële ondersteuning aan om de ambities op het terrein te helpen verwezenlijken. Om optimaal aan de financiële behoeften te voldoen en om de ondersteuning voor de overheid haalbaar en betaalbaar te houden, startte ik met

de actualisering van het financieringsstelsel. Ik activeerde en stroomlijnde alvast het bestaande ondersteuningsaanbod in functie van verschillende perspectieven.

Vernieuwing premiestelsel: Erfgoedpremie via Oproep

Tijdens deze legislatuur startte ik met het verlenen van erfgoedpremies volgens het systeem van Oproepen. De eerste vier oproepen lanceerde ik in 2021 met relancemiddelen. Nadien volgden in 2021 nog drie oproepen: kleine totaalprojecten, hoogdringende dossiers en onderwijsgebouwen. Begin 2023 ontving mijn administratie de definitieve premiedossiers van deze drie oproepen. Van de 28 premiedossiers kende ik in mei 2023 aan 27 dossiers de premie toe.

In 2022 lanceerde ik vijf nieuwe oproepen: kleine totaalprojecten kastelen en woonhuizen, kleine totaalprojecten dakrestauraties en stabiliteitswerken, hoogdringende dossiers, impulsdossiers met focus op economische invulling van erfgoed en herbestemming, structurele nevenbestemmingen meervoudig gebruik van parochiekerken. Van de 113 ingediende preselectiedossiers doorliepen 100 de volledige procedure. Op basis van de beoordeling van de jury en de beschikbare middelen selecteerde ik 33 dossiers. Tegen 1 februari 2024 kunnen zij hun dossier verder uitwerken tot een definitief premiedossier.

In september 2023 lanceerde ik een nieuwe oproep 'kleine totaalprojecten wonen'. De jurering van deze projecten gaat door in 2024.

Erfgoedpremie standaardprocedure en afbouw wachtlijst

In 2023 is wederom ruim gebruik gemaakt van de erfgoedpremie standaardprocedure. Door het bedrag dat in aanmerking komt voor premie te verhogen, biedt de standaardprocedure ook een volwaardig alternatief voor de vroegere restauratiepremies en premies volgens de bijzondere procedure. Bovendien hebben vijf premienemers die zich op de wachtlijst voor deze "grote" premies bevonden, hun dossier op de wachtlijst ingetrokken en een nieuwe aanvraag via de standaardprocedure ingediend. Zij kunnen door de snelle behandeling en toekenning van deze premie alsnog eerder de werken uitvoeren. Hierdoor draagt de standaardprocedure ook actief bij aan de afbouw van de wachtlijst. Het volledige premiebudget liet daarnaast toe om ook 42 dossiers van de wachtlijst hun premie toe te kennen, waardoor eind 2023 de wachtlijst is teruggebracht van 308 tot 261 dossiers.

Onderzoek en evaluatie

Evaluatie flankerend financieel instrumentarium

Na de eerdere evaluatie en hervorming van de erfgoedpremies, liet ik in 2023 de flankerende financiële instrumenten evalueren: de halvering van het voorkeurecht voor beschermde monumenten, de vermindering van de schenkbelasting voor beschermde monumenten die als enige woning gebruikt worden, de vermindering van de personenbelasting voor werken aan beschermd erfgoed en de erfgoedlening.

Deze maatregelen werden in 2017 en 2018 in het leven geroepen om de verkoop of schenking van beschermde monumenten te bevorderen en zo langdurige leegstand en verval te vermijden, alsook het bieden van een alternatief voor het premie-instrumentarium. De conclusies en aanbevelingen uit deze onderzoeken zullen mee voeding geven aan de verdere bijsturing van het financieringsbeleid.

Studie 'Rationale voor de ondersteuning en financiering van onroerenderfgoedzorg'

De studie 'Rationale voor de ondersteuning en financiering van onroerenderfgoedzorg', uitbesteed aan Idea Consult, groeide uit van een eerder

financieel-technische studie naar een brede denkoefening over de rol die het agentschap Onroerend Erfgoed anno 2023 moet opnemen om optimaal te blijven inspelen op de uitdagingen van de hedendaagse erfgoedzorg. 'Financiering' is slechts één van de aspecten die daarbij in aanmerking komen. De studie stelt vier paradigmaverschuivingen voor op vlak van visie, organisatie, strategie en instrumenten. Verder ziet de studie het agentschap Onroerend Erfgoed evolueren naar een organisatie die drie rollen - baken, coach en co-creator - opneemt en stelt ze een ontwikkelingstraject voor.

Eind 2023 besteedde mijn administratie een tweede studie uit die inhaakt op de principes uit de rationale, maar meer de focus legt op de plaats die de lokale besturen in de toekomst kunnen innemen in de erfgoedzorg. Deze studie peilt naar een geschikt model van financiële ondersteuning voor het beheer van onroerend erfgoed onder de hoede van lokale besturen. Ook deze studie wordt uitgevoerd door Idea Consult en zal in de tweede helft van 2024 opgeleverd worden.

3.3. Budgettair kader voor het begrotingsjaar

KWALITEIT ONROERENDERFGOEDZORG, MVG excl. DAB

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
2023	1e BA	1e BA-JR	BU	1e BA	1e BA-JR	BU
ESR-uitgaven WT, LO, PR	118.492	118.592	118.592	106.052	114.655	80.497
Toe-lagen IS	0	0	0	0	0	0
Overige LE, PA, andere	7.000	29.276	20.554	7.000	7.000	8.613
Totaal	125.492	147.868	139.146	113.052	121.655	89.110

Inhoudelijke toelichting:

Om herhaling te vermijden, wordt dit toegelicht bij de betreffende begrotingsartikels onder dit ISE.

3.3.1. Departement en IVA's zonder rechtspersoonlijkheid (excl. DAB's)

Ontvangsten

QG0-9QGGACB-OP – ONDERSTEUNEN VAN EEN KWALITEITSVOL ONROERENDERFGOEDBEHEER

Korte inhoud begrotingsartikel:

Op het begrotingsartikel QG0-9QGGACB-OP worden de kapitaalontvangsten geboekt (geen ESR ontvangsten), die voortvloeien uit terugbetalingen van erfgoedleningen door het Participatiefonds Vlaanderen (PFV) in naam en voor rekening van het Vlaams Gewest, toegekend op grond van het krediet ingeschreven onder QG0-1QGG2CB-PA 'Kwaliteit van onroerenderfgoedzorg - ondersteunen van een kwaliteitsvol onroerenderfgoedbeheer'.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)			
2023	AO	TO	LO
1e BA	895	0	0
BU	1.391	0	0

Inhoudelijke toelichting:

Het totaal bedrag van de kapitaalontvangsten is substantieel hoger dan het geraamde bedrag. De terugbetalingen van erfgoedleningen lagen namelijk aanzienlijk hoger dan bij de begrotingsaanpassing geraamd.

QG0-9QGGACB-OW – ONDERSTEUNEN VAN EEN KWALITEITSVOL ONROERENDERFGOEDBEHEER

Korte inhoud begrotingsartikel:

Op het begrotingsartikel QG0-9QGGACB-OW worden de renteontvangsten geboekt (ESR ontvangsten), die voortvloeien uit rentebetalingen van erfgoedleningen, toegekend door het Participatiefonds Vlaanderen (PFV) in naam en voor rekening van het Vlaams Gewest op grond van het krediet ingeschreven onder QG0-1QGG2CB-PA 'Kwaliteit van onroerend-erfgoedzorg - ondersteunen van een kwaliteitsvol onroerenderfgoedbeheer'.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)			
2023	AO	TO	LO
1e BA	182	0	0
BU	196	0	0

Inhoudelijke toelichting:

Het totaal bedrag van de renteontvangsten is hoger dan geraamd. Het hoger aantal toegekende leningen leidde tot een stijging van de renteontvangsten.

Uitgaven

QG0-1QGG2CA-WT – ONDERSTEUNEN VAN ONROERENDERFGOEDINITIATIEVEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Op het begrotingsartikel QG0-1QGG2CA-WT rekt Onroerend Erfgoed:

- investeringssubsidies aan met een andere rechtsgrond dan het Onroerenderfgoeddecreet;
- andere investeringen aan.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
2023	1e BA	1e BA-JR	BU	1e BA	1e BA-JR	BU
Uitgaven	729	737	737	428	7.887	4.926

Inhoudelijke toelichting:

In constant beleid kennen we een investeringssubsidie toe aan de vzw Bedevaart naar de Graven aan de IJzer; deze dient voor de instandhouding, de herstelling en het onderhoud van het IJzermonument en het omringende domein in Diksmuide. Het betreft een investeringssubsidie met als grondslag het decreet van 15 juli 2011 houdende de erkenning en de subsidieregeling voor het Memoriaal van de Vlaamse Ontvoogding en Vrede. Er is 126 keuro vastgelegd en eenzelfde bedrag is vereffend.

Op dit begrotingsartikel rekt Onroerend Erfgoed ook de subsidie aan voor de restauratie van het Lam Gods. In het kader van de begroting 2022 werd een subsidie van 782 keuro VAK ingeschreven voor een volgende restauratieronde. Door het uitblijven van de werken was in 2023 geen VAK en VEK voorzien via de reguliere begrotingsrondes. Doordat de werken alsnog van start gingen in 2023 werd een voorschot van 547 keuro toegekend. Het benodigde VEK werd vanuit begrotingsartikel QG0-1QGG2CB-WT herverdeeld.

De Vlaamse overheid is eigenaar van het kasteeldomein van Heers. In 2022 was een investeringsbudget van 1.097 keuro toegekend voor dringende instandhoudingswerken. Deze staan voor het grootste deel van de 624 keuro VEK in 2023. Daarnaast kende ik een bijkomend budget van 8 keuro VAK en VEK toe voor extra vacaties door een ingenieurs- en stabiliteitsbureau. Dit is afkomstig uit begrotingsartikel QG0-1QGG2CB-WT en verklaart het verschil tussen de finale en de gestemde kredieten.

In 2020 kende ik een nieuwe (eenmalige) meerjarige investeringssubsidie toe aan Herita vzw met het uitgavendecreet als rechtsgrond. Deze investeringssubsidie dient voor de restauratie van de eigen open erfgoedsites 'Kasteel van Horst', 'Fort Napoleon' en 'Kasteel van Beauvoorde'. De Vlaamse Regering keurde deze subsidie goed op 24 mei 2019. Deze subsidie komt bovenop de reguliere, meerjarige premie (op basis van het Onroerenderfgoeddecreet) die Herita ontvangt voor de restauratie van de eigen open erfgoedsites 'Kasteel van Horst', 'Fort Napoleon' en 'Kasteel van Beauvoorde'. Deze meerjarige premie is aangerekend op het begrotingsartikel QG0-1QGG2CB-WT. Het totale subsidiebedrag voor de investeringssubsidie met het uitgavendecreet als rechtsgrond is 3.461 keuro. Voor 2023 bedroeg de VAK-impact 603 keuro en de VEK-impact 301 keuro.

In 2022 werd eenmalig bijkomend 38.825 keuro VAK voorzien via een kredieitherverdeling uit de centrale relanceprovisie met het oog op investeringen in specifieke dossiers. In 2023 hadden twee uitvoeringsdossiers die intussen al van

start gingen een impact op het VEK van 2.923 keuro. Initieel was voor deze dossiers evenwel 6.187 keuro VEK voorzien.

Tot slot werd 129 keuro VEK herverdeeld naar QG0-1QGG2BA-WT om de sterk gestegen kost voor de beheersvergoeding van de erfgoedleningen te compenseren.

Het verschil tussen het gestemde en het uitgekeerde budget is te verklaren door herschikkingen vanuit de relanceprovisie en vanuit begrotingsartikel QG0-1QGG2CB-WT.

QG0-1QGG2CB-PA – ONDERSTEUNEN VAN EEN KWALITEITSVOL ONROERENDERFGOEDBEHEER

Korte inhoud begrotingsartikel:

Onder het begrotingsartikel QG0-1QGG2CB-PA worden middelen opgenomen voor de toekenning van investeringsstimulerende 'erfgoedleningen' naar het voorbeeld van de energielening. Het betreft leningen voor de ondersteuning van investeringen:

- in beschermd onroerend erfgoed;
- met het oog op het behoud en de versterking van de erfgoedwaarde van onroerende goederen opgenomen in een vastgestelde inventaris.

Voor onroerende goederen in een vastgestelde inventaris zijn geen premies mogelijk. Op deze manier kan ook dit erfgoed van een financieel voordeel genieten.

De modaliteiten van de leningen liggen vast in een samenwerkingsovereenkomst met het Participatiefonds Vlaanderen NV (PFV) dat - naar analogie met de energieleningen en de leningen in het kader van het Impulsfonds - optreedt als financieel-technische 'back office' operator die:

- de voorwaarden onderzoekt om in aanmerking te komen;
- de erfgoedleningen autonoom toekent in naam en voor rekening van het Vlaams Gewest.

Het agentschap Onroerend Erfgoed zorgt voor de bekendmaking van dit instrument zoals bij de andere ondersteuningsinstrumenten zodat erfgoedbeheerders de volledige waaier van ondersteuningsinstrumenten aangeboden krijgen.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
2023	1e BA	1e BA-JR	BU	1e BA	1e BA-JR	BU
Uitgaven	7.000	29.276	20.554	7.000	7.000	8.613

Inhoudelijke toelichting:

Het verschil tussen de gestemde kredieten (BA) en de finale kredieten inclusief herverdelingen en overdrachten, zoals opgenomen in de jaarrekening (BA-JR), betreft voor dit begrotingsartikel de begrotingsruiter voor de toekenning van erfgoedleningen.

PFV keurde meer leningen goed dan het gestemde VAK van 7 miljoen; er was een overschrijding met 13.554 keuro.

Het totaal vastgelegde bedrag verdeelt zich in 82% consumentenkrediet en 18% investeringskrediet.

QG0-1QGG2CB-WT – ONDERSTEUNEN VAN EEN KWALITEITSVOL ONROERENDERFGOEDBEHEER

Korte inhoud begrotingsartikel:

Sinds de in 2013 ontwikkelde onroerendergoedregelgeving (Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013 en het Onroerendergoedbesluit van 16 mei 2014) voor premies worden alle premies aangerekend op één begrotingsartikel: QG0-1QGG2CB-WT met als omschrijving 'kwaliteit van onroerendergoedzorg - ondersteunen van een kwaliteitsvol erfgoedbeheer'.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
2023	1e BA	1e BA-JR	BU	1e BA	1e BA-JR	BU
Uitgaven	117.763	117.855	117.855	105.624	106.768	75.571

Inhoudelijke toelichting:

1 Toelichting verschil tussen de finale en de gestemde kredieten

Er is een netto VAK-toename met 92 keuro en een netto VEK-toename met 1.144 keuro tussen de finale kredieten en de gestemde kredieten.

De netto toename met 92 keuro VAK is de resultante van de volgende, tegengestelde kredietbewegingen:

- Een toename met 100 keuro VAK uit QG0-1QGG2AA-WT;
- Een vermindering met 8 keuro VAK, herverdeeld naar begrotingsartikel QG0-1QGG2CA-WT.

De netto verhoging met 1.144 keuro VEK is de resultante van de volgende, tegengestelde kredietbewegingen:

- Een toename met 5.854 keuro VEK uit de relanceprovisie, bestemd voor de betaling van premies uit de wachtlijst;
- Een verlaging met 4.711 keuro VEK, herverdeeld naar het begrotingsartikel QG0-1QGG2CA-WT, in functie van de restauratie van het Lam Gods, de gebiedsdekkende uitbreiding van de GGA-kaart, de herwaardering van het kasteel van Heers en andere.

2 Informatie over het aantal vastgelegde en vereffende dossiers per premiesoort

In totaal waren er 1.563 vastleggingen voor een totaal vastgelegd bedrag van 117.855 keuro in 2023, waarvan:

- 54 voor restauratiepremies met reguliere kredieten (uitdovend instrument);
- 29 voor erfgoedpremies volgens de bijzondere procedure met reguliere kredieten (uitdovend instrument);
- 2 voor meerjarige restauratiepremies (uitdovend instrument);

- 12 voor meerjarige premieovereenkomsten volgens het BVR van 16 mei 2014 (uitdovend instrument);
- 27 erfgoedpremies via oproep met reguliere kredieten;
- 1 erfgoedpremie via oproep met relancemiddelen;
- 1.095 voor erfgoedpremies volgens de vernieuwde standaardprocedure;
- 220 voor onderzoekspremies;
- 53 voor premies voor archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem;
- 18 voor premies voor buitensporige opgravingskosten;
- 13 voor onderhoudspremies voor varend erfgoed;
- 20 bijkomende vastleggingen op eerder toegekende restauratiepremies en erfgoedpremies volgens de bijzondere procedure (beide uitdovend) met relancemiddelen in het kader van het wegwerken van de wachtlijst;
- 19 bijkomende vastleggingen van restauratiepremies en erfgoedpremies volgens de bijzondere procedure (beide uitdovend) met eenmalige middelen uit een provisie voor energiezuinige maatregelen in het kader van het wegwerken van de wachtlijst.

In totaal waren er 1.335 vereffeningen voor een totaal vereffend bedrag van 75.571 keuro in 2023, waarvan:

- 46 voor restauratiepremies (uitdovend instrument);
- 63 voor erfgoedpremies volgens de bijzondere procedure (uitdovend instrumenten);
- 33 met relancemiddelen voor de afbouw van de wachtlijst van restauratiepremies en de erfgoedpremies volgens de bijzondere procedure (uitdovende instrumenten);
- 11 voor meerjarige premieovereenkomsten volgens het BVR van 16 mei 2014 (uitdovend instrument);
- 181 voor erfgoedpremies volgens de standaardprocedure (uitdovend instrument);
- 677 voor erfgoedpremies volgens de vernieuwde standaardprocedure;
- 238 voor onderzoekspremies;
- 53 voor premies voor archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem;
- 18 voor premies voor buitensporige opgravingskosten;
- 10 voor onderhoudspremies voor varend erfgoed;
- 1 voor beheerspremies voor varend erfgoed;
- 2 voor restauratiepremies en erfgoedpremies volgens de bijzondere procedure (beide uitdovend) met relancemiddelen in het kader van het wegwerken van de wachtlijst;
- 2 voor restauratiepremies en erfgoedpremies volgens de bijzondere procedure (beide uitdovend) met klimaatmiddelen in het kader van het wegwerken van de wachtlijst

Het totale VAK werd integraal benut.

Van het totale VEK werd ongeveer 29% niet benut. Het is sowieso zeer moeilijk om vereffeningen te ramen op dossiers waarvan de doorlooptijd tussen 2 en 10 jaar bedraagt. De normale uitvoeringstermijn voor een (grotere) restauratie is vijf jaar; die termijn is mits een grondige motivatie verlengbaar tot 10 jaar. Vele werven kennen een lange doorlooptijd omdat vaak onverwachte zaken opduiken.

Aanbestedingen slepen soms langer aan door recent forsere prijsstijgingen. Daardoor gaat men projecten tijdelijk on hold zetten of opnieuw aanbesteden. Dat heeft er bij de grote premiedossiers zeker voor gezorgd dat premienemers minder uitbetalingsaanvragen en vragen tot een voorschot indienden.

Ook is restaureren geen prefab klus, die gemakkelijk in te calculeren valt: men moet de nodige deskundige aannemers vinden om de restauratiewerken uit te voeren en men kan die maar aanstellen eens de premie is toegekend.

De verhoging van het budget met 14 miljoen euro VAK en VEK eenmalige middelen uit een provisie voor energiezuinige maatregelen leidde in 2023 tot een uitzonderlijk lagere benutting van het VEK. Hoewel het VAK quasi integraal kon aangewend worden, was dit niet het geval voor het VEK. 13.345 keuro VEK kon niet aangewend worden doordat de doorlooptijd van de ondersteunde werven het begrotingsjaar overschreed. De VEK-benutting van het begrotingsartikel QG0-1QGG2CB-WT zou zonder deze uitzonderlijke factor 81% bedragen in plaats van de gerealiseerde 71%.

3 Informatie over de wachtlijst

Op 31 december 2023 telde het agentschap Onroerend Erfgoed 264 dossiers waarvan de inhoudelijke goedkeuring al is gebeurd maar waarvoor het agentschap nog kredieten moet vrijmaken op de begroting. Deze dossiers (restauratiepremies en erfgoedpremies volgens de bijzondere procedure) vertegenwoordigen een totaalbedrag van ongeveer 161.394 keuro.

In 2023 zijn 17 restauratiepremies toegekend via reguliere kredieten. Daarnaast waren er 37 vastleggingsverhogingen op vastleggingen van vorige jaren. In totaal werd 15.191 keuro vastgelegd in 2023.

In 2023 werden 12 erfgoedpremies toegekend volgens de bijzondere procedure. Daarnaast waren er 17 verhogingen op vastleggingen van vorige jaren. In totaal werd 6.774 keuro vastgelegd in 2023.

In 2023 waren er ook 20 vastleggingsverhogingen bij eerder toegekende premies met relancekredieten voor de afbouw van wachtlijstdossiers, goed voor 1.254 keuro.

Tot slot waren er 19 vastleggingen van erfgoedpremies op de wachtlijst met energiezuinige maatregelen waarvoor we een eenmalig budget van 14 miljoen euro kregen uit een provisie voor energiezuinige maatregelen. In totaal werd 13.976 keuro vastgelegd in 2023.

4 Informatie over meerjarige premies

Er is nog vastleggingsimpact voor 10.471 keuro voor al gesloten, meerjarige premieovereenkomsten tot en met 2025: 10.009 keuro in 2024 en 462 keuro in 2025.

VI. APPARAATSKREDIETEN EN BEGROTINGSPROGRAMMA'S ZONDER BELEIDSVELD

1. Apparaatskredieten

PROGRAMMA QA - QGO – AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED

(duizend euro)					
2023	AO	TO	LO	VAK	VEK

1e aanpassing BA	1.103	92	0	22.151	22.127
1e aanpassing BA-JR	1.103	92	0	22.498	22.474
BU	1.217	107	0	21.966	21.966

Ontvangsten

QG0-9QAGAZZ-OW - ONTVANGSTEN WERKING EN TOELAGEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Op het begrotingsartikel QG0-9QAGAZZ-OW worden de ontvangsten geregistreerd verbonden met de interne werking (apparaat) van het agentschap Onroerend Erfgoed, waaronder teruggestorte verkeerd uitbetaalde lonen en vergoedingen of verkoop van werkingmiddelen. Op dit begrotingsartikel wordt ook de niet doorgestorte bedrijfsvoorheffing aangerekend voor kenniswerkers. Het bedrag van de niet doorgestorte bedrijfsvoorheffing wordt toegevoegd aan het begrotingsartikel QG0-1QAG2ZZ-LO; dit artikel is het spiegelbeeld van het begrotingsartikel QG0-9QAGAZZ-OW voor de ontvangst voor de verminderde bedrijfsvoorheffing.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)					
2023	AO	TO	LO	VAK	VEK
1e aanpassing BA	1.103	0	0	0	0
1e aanpassing BA-JR	1.103	0	0	0	0
BU	1.217	0	0	0	0

Inhoudelijke toelichting:

Er was een ontvangst van 1.197 keuro voor de niet doorgestorte bedrijfsvoorheffing voor kenniswerkers. Deze lag als gevolg van loonindexatie hoger dan geraamd. Deze hogere ontvangst spiegelt zich inherent in een hogere besteding binnen begrotingsartikel QG0-1QAG2ZZ-LO. Verder waren er voor 20 keuro ontvangsten door de verkoop van uitgefaseerde dienstwagens.

QG0-9QAGTZZ-OW - ONTVANGSTEN WERKING EN TOELAGEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Het variabel loonkrediet QG0-9QAGTZZ-OW wordt gespijsd door de terugvordering van lonen van gedetacheerde werknemers van Onroerend Erfgoed (bijvoorbeeld een detachering naar een lokaal bestuur voor een politiek mandaat). De inkomsten kunnen worden aangewend voor de betaling van lonen van tijdelijke vervangers via begrotingsartikel QG0-1QAG4ZZ-LO. Voor Onroerend Erfgoed betreft het momenteel de detachering van 1 werknemer met een politiek mandaat.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)					
2023	AO	TO	LO	VAK	VEK
1e aanpassing BA	0	92	0	0	0
1e aanpassing BA-JR	0	92	0	0	0
BU	0	107	0	0	0

Inhoudelijke toelichting:

Er was een hogere toegewezen ontvangst dan voorzien. De reden is dat in 2022 slechts vorderingen werden gemaakt voor drie kwartalen (van het eerste kwartaal voor 2022 tot en met het derde kwartaal van 2022). Het vierde kwartaal 2022 is daardoor pas zichtbaar bij de uitvoering van 2023.

Uitgaven

QG0-1QAG2ZW-IS - SAR RUIMTELIJKE ORDENING

Korte inhoud begrotingsartikel:

Via een dotatie vanuit het begrotingsartikel QG0-1QAG2ZW-IS financiert het agentschap Onroerend Erfgoed volgende uitgaven van de SAR Ruimtelijke Ordening:

- de loonlasten van personeelsinzet voor onroerenderfgoedthema's binnen
- de strategische adviesraad;
- de werkingskosten, die in hoofdzaak presentiegelden zijn.

Binnen de strategische adviesraad gaat het over volgende raden en commissies: de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, de Vlaamse Heraldische Raad en de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)					
2023	AO	TO	LO	VAK	VEK

1e aanpassing BA	0	0	0	101	101
1e aanpassing BA-JR	0	0	0	101	101
BU	0	0	0	101	101

Inhoudelijke toelichting:

Zowel het VAK als het VEK zijn integraal benut

QG0-1QAG2ZZ-LO – LONEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Via het begrotingsartikel QG0-1QAG2ZZ-LO wordt de loonkost aangerekend van de personeelsleden van het agentschap Onroerend Erfgoed. Het agentschap bereidt het onroerenderfgoedbeleid in Vlaanderen voor, evalueert het en voert het uit. Vanuit die optiek beschermt het gebouwen, landschappen, archeologische sites en varend erfgoed. Verder ondersteunt het burgers, lokale overheden, ontwerpers, ontwikkelaars en andere instanties met adviezen, premies en subsidies. Het draagt ten slotte de kwaliteitsvolle omgang met onroerend erfgoed uit met beleidsgericht onderzoek en een gerichte communicatie daarover.

In het agentschap Onroerend Erfgoed werken een aantal wetenschappelijke medewerkers. Voor deze kenniswerkers bestaat er een vermindering op de bedrijfsvoorheffing. Het bedrag van de niet doorgestorte bedrijfsvoorheffing wordt als een algemene ontvangst ingeschreven op het ontvangstenartikel QG0-9QAGAZZ-OW met ESR-aggregaat OW. Dit bedrag wordt vervolgens als VAK en VEK bijgeschreven bij het loonkrediet van het agentschap.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)					
2023	AO	TO	LO	VAK	VEK
1e aanpassing BA	0	0	0	19.708	19.708
1e aanpassing BA-JR	0	0	0	20.038	20.038
BU	0	0	0	19.624	19.694

Inhoudelijke toelichting:

Het verschil van 330 keuro VAK en VEK tussen het gestemde en het definitieve krediet (in VAK en VEK) is een gevolg van:

- De overheveling van 274 keuro vanuit de centrale provisie voor de uitvoering van het sectoraal akkoord;
- De overheveling van 56 keuro VAK en VEK vanuit de centrale indexprovisie: dit bedrag moest de kosten dekken van de geïndexeerde lonen als gevolg van de overschrijdingen van de spilindex in oktober 2023 (verhoging lonen vanaf december 2023).

Er was een saldo van 414 keuro VAK en 344 keuro VEK beschikbaar. Oorzaken zijn onder meer de laattijdig beschikbare informatie over de omvang van de centrale bijdrage voor de uitvoering van het sectoraal akkoord en de 'war for talent' die tot vertraging en niet-Invulling leidde bij voorziene wervingen.

QG0-1QAG2ZZ-WT - WERKING EN TOELAGEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Via het begrotingsartikel QG0-1QAG2ZZ-WT financiert het agentschap Onroerend Erfgoed zijn apparaatsgebonden werking. Het betreft recurrente uitgaven voor:

- algemene werking waaronder onder meer HR, logistiek, facility, dienstverplaatsingen, interne communicatie;
- ICT voor interne toepassingen.

Daarnaast zijn ook niet-recurrente uitgaven mogelijk afhankelijk van de behoeften.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)					
2023	AO	TO	LO	VAK	VEK
1e aanpassing BA	0	0	0	2.250	2.226
1e aanpassing BA-JR	0	0	0	2.250	2.226
BU	0	0	0	2.130	2.060

Inhoudelijke toelichting:

Er deed zich een saldo voor van 120 keuro VAK en 166 keuro VEK. De gewijzigde situatie na de coronapandemie heeft gevolgen voor de apparaat gebonden werking van het agentschap Onroerend Erfgoed. Dat is onder meer het gevolg van versterkte investeringen in digitalisering, omkadering van plaatsonafhankelijk werken, en veranderde mobiliteitsneden, waar bijvoorbeeld een afname van kantoomaterialen en analoge verzendingen tegenover staan. Ook de verhuizing van internationale bijeenkomsten en vormingen naar online werkvormen heeft een effect op de budgetbesteding. Dit alles maakte het in 2023 moeilijker om de noden en budgetten op mekaar afgestemd te krijgen.

QG0-1QAG4ZZ-LO – LONEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Het variabel loonkrediet QG0-1QAG4ZZ-LO wordt gespijsd door de terugvordering van lonen van gedetacheerde werknemers van Onroerend Erfgoed. Het agentschap kan de inkomsten aanwenden voor de betalen van lonen van gedetacheerde werknemers. Het spiegelbeeld van dit uitgavenartikel is het middelenartikel QG0-9QAGTZZ-OW. Concreet gaat het momenteel over één personeelslid met een politiek mandaat.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)					
2023	AO	TO	LO	VAK	VEK
1e aanpassing BA	0	0	0	92	92
1e aanpassing BA-JR	0	0	0	109	109
BU	0	0	0	111	111

Inhoudelijke toelichting:

Het verschil tussen de gestemde en de finale kredieten is de overdracht binnen dit begrotingsfonds. Het finale VAK en VEK werden integraal benut.

2. Begrotingsprogramma's zonder beleidsveld

/

VII. LIJST MET AFKORTINGEN

AO	Algemene Ontvangsten
BA	Goedgekeurde begroting zoals neergelegd bij Vlaams Parlement
BA-JR	Goedgekeurde begroting inclusief herverdelingen en overdrachten, zoals opgenomen in de jaarrekening
BBT	Beleids- en Begrotingstoelichting
BU	Begrotingsuitvoering zoals opgenomen in de jaarrekening
DAB	Dienst met Afzonderlijk Beheer
ESR	Europees Stelsel van nationale en regionale Rekeningen
IS	Interne stromen (ESR-aggregaat)
ISE	Inhoudelijk structurelement
IVA	Intern Verzelfstandigd Agentschap
LE	Leningen (ESR-aggregaat)
LO	Leningontvangsten
LO	Lonen (ESR-aggregaat)
MVG	Ministerie Vlaamse Gemeenschap
OI	Ontvangsten Interne Stromen (ESR-aggregaat)
OL	Ontvangsten Leningen (ESR-aggregaat)
OP	Ontvangsten Participaties (ESR-aggregaat)
OW	Ontvangsten Werking en Toelagen (ESR-aggregaat)

PA	Participaties (ESR-aggregaat)
PR	Provisies (ESR-aggregaat)
TO	Toegewezen ontvangsten
VCO	Vlaamse Codex Overheidsfinanciën
VAK	Gesplitst vastleggingskrediet
VEK	Gesplitst vereffeningskrediet
WT	Werking en Toelagen (ESR-aggregaat)

VIII. BIJLAGE 'OVERZICHT BELEIDS- EN REGELGEVINGSINITIATIEVEN'

Het decreet over Vlaamse Erfgoednetwerken moet een solide rechtsbasis bieden voor het samenwerken met en het ondersteunen van organisaties die instaan voor het beheer, de exploitatie en de ontsluiting van een netwerk van iconische, Vlaamse erfgoedlocaties. Als model gelden verschillende buitenlandse organisaties, hetzij overheids-, hetzij privé-initiatief. Op basis van het decreet kunnen organisaties als Herita vzw bevestigd worden als Vlaams Erfgoednetwerk.

Het ontwerp van decreet over Vlaamse erfgoednetwerken werd aangenomen door de plenaire vergadering van het Vlaams Parlement op 22 november 2023. Een dag later besliste de Vlaamse Regering tot bekrachtiging en afkondiging van het decreet. Op 13 december 2023 volgde de publicatie in het Belgisch Staatsblad.

IX. BIJLAGE 'OVERZICHT VAN DE RESOLUTIES EN MOTIES VAN HET VLAAMS PARLEMENT'

Resolutie van Manuela Van Werde, Joke Schauvliege, Jean-Jacques De Gucht, Cathy Coudyser, Karin Brouwers en Inez De Coninck over historische kasteeltuinen en -parken (aangenomen in de plenaire vergadering van 6 december 2023).

(Er werden in 2023 geen moties m.b.t. Onroerend Erfgoed ingediend.)

X. BIJLAGE 'OVERZICHT VAN DE AANBEVELINGEN VAN HET REKENHOF'

Het Rekenhof formuleerde in 2023 geen aanbevelingen voor onroerend erfgoed.

XI. BIJLAGE 'OVERZICHT VAN DE ARRESTEN VAN HET GRONDWETTELIJK HOF EN VAN HET HOF VAN JUSTITIE'

In 2023 waren er geen arresten van het Grondwettelijk Hof en van het Hof van Justitie m.b.t. onroerend erfgoed.